

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA ANDRAGOGIKY A PERSONÁLNÍHO ŘÍZENÍ

navazující magisterské prezenční studium
2006–2009

Kristýna Limanová

**Příležitosti a ohrožení
rozvoje
neziskových organizací**

**Opportunities and threats
of development
of non-profit organizations**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha 2009

Vedoucí práce: .....PhDr. Michal Šerák, Ph.D.

P r o h l a š u j i,
že tuto předloženou diplomovou práci jsem vypracovala zcela
samostatně a uvádím v ní všechny použité prameny a literaturu.

Resumé/ Summary	5
Úvod.....	7
1 Neziskový sektor a jeho místo ve společnosti.....	9
1.1 Česká občanská společnost.....	10
1.2 Vymezení pojmu neziskový sektor.....	13
1.3 Funkce neziskového sektoru	14
1.4 Charakteristika neziskových organizací	15
1.5 Role neziskových organizací ve společnosti.....	18
1.6 Role neziskových organizací v budoucnu.....	22
2 Právní rámec neziskového sektoru.....	23
2.1 Základní formy neziskových organizací	23
2.2 Legislativní ukotvení.....	26
2.3 Diskutované zákony pro činnost neziskových organizací	27
2.4 Zákon o daňových asignacích.....	29
3 Vývoj občanského sektoru v České republice po roce 1989.....	31
3.1 Vývoj českého neziskového sektoru v posledních letech	33
3.2 Společensko politický kontext.....	35
3.3 Členství ČR v EU a jeho význam pro neziskový sektor	37
4 Zdroje financování neziskových organizací	39
4.1 Státní instituce a samospráva	40
4.2 Nadace, nadační fondy.....	41
4.3 Členské příspěvky.....	42
4.4 Vlastní činnost.....	42
4.4.1 Marketing.....	43
4.5 Daňová zvýhodnění a úlevy	44
4.6 Příjmy z loterií a spotřebitelských her.....	45
4.7 Individuální dárcovství.....	48
4.8 Firemní dárcovství	48
4.8.1 Sponzoring versus dárcovství.....	50
4.9 Fundraising.....	52
5 Shrnutí.....	53
6 Hodnocení činnosti Nadace Terezy Maxové.....	55
6.1 Stručně o historii a poslání nadace.....	56
6.2 Nadace v očích české veřejnosti	57
6.2.1 Komunikační nástroje.....	57
6.2.2 Mediální prezentace	60
6.3 Naplnění vlastních cílů a poslání.....	61
6.3.1 Zdroje financování.....	61
6.3.2 Firemní dárcovství	64
6.3.3 Příjemci nadační podpory.....	66
6.4 Vlastní rozvoj organizace.....	67

7	Závěr	69
8	Soupis bibliografických citací	71
9	Bibliografie	76
10	Přílohy.....	77

Resumé/ Summary

Vývoj společnosti, legislativní uspořádání a ekonomické prostředí výrazně ovlivňují neziskový sektor a jeho subjekty. Lze říci, že za dobu své existence získaly neziskové organizace ve společnosti své nenahraditelné místo. Toto jejich postavení je však stále ohroženo neporozuměním ze strany široké veřejnosti. Je proto nutné přesně definovat pojmy neziskový sektor a nezisková organizace tak, aby byly srozumitelné široké veřejnosti a v budoucnu se tento sektor mohl těšit větší a efektivnější společenské podpoře.

Vzhledem ke snaze snížit závislost na státních dotacích je také nezbytné upravit právní prostředí na podporu vícezdrojového financování subjektů neziskového sektoru. Je třeba zajistit přesné monitorování jejich činnosti a transparentnost finančního hospodaření.

Autorka práce popisuje a hodnotí současný stav vybrané neziskové organizace na základě zvolených parametrů. Zaměřuje se dále zejména na význam styku s veřejností jako příležitost pro její další rozvoj. Autorka dochází k závěru, že jen s podporou široké veřejnosti mohou subjekty neziskového sektoru stabilně a dlouhodobě naplňovat svá poslání a cíle. Neziskové organizace by měly více využívat všech dostupných nástrojů public relations a pravidelně a pravdivě informovat veřejnost o svých aktivitách.

Society development, legislative and economical environment, all strongly influences third sector and non-governmental organizations. We can say that during its existence gained non-governmental organizations irretrievable place in the society, but this place is still in danger of misunderstanding from general public side. For these reason it's necessary to preciously define terminology of non-governmental sector and non-governmental organization so they can be more easily

comprehended by general public to ensure that in the future this sector receive bigger and more efficient support from society.

To eliminate dependency on governmental funding it is necessary change legislative environment to support multi-source financing of third sector subjects. Further it's necessary to ensure close monitoring of their activities and transparency of their financial management.

Author of this paper describe and evaluate current situation in one selected non-governmental organization based on specified parameters. And focus especially on significance of public relations as opportunity for its further development. Author comes to conclusion, that just with support of general public the subjects of third sector can fulfill their goals and mission in long term and stabile way. Non-governmental organizations should use more all available public relations tools and regularly and truthfully inform general public about its activities.

Úvod

Během několika posledních let došlo v České republice k dynamickému rozvoji neziskového sektoru. Tento sektor, který vypňuje prostor mezi státem a soukromými zájmy, se tak stal vhodnou alternativou k některým státním službám i komerčním organizacím. V užším pojetí neziskového sektoru jsou často zmiňovány neziskové organizace, ze kterých se tento sektor skládá. S postupným vývojem a změnami ve společnosti hrají tyto organizace v našem prostředí stále větší roli. Počet všech forem neziskových organizací roste a díky své profesionalizaci stále více zasahuje do řešení veřejných otázek a reflektuje zásadní problémy a změny ve společnosti.

Cílem této práce je objasnit vznik, historii a činnost neziskových organizací, poukázat hlavně na příležitosti jejich rozvoje a zároveň zhodnotit možná ohrožení, které jejich dalšímu rozvoji brání.

Podnětem k napsání této práce se stala vlastní profesní zkušenost v neziskové organizaci a zároveň potřeba popsat smysl a důležitost těchto občanských uspořádání v české společnosti.

První kapitola uvádí téma neziskový sektor a občanská společnost. Konkrétně se věnuje nezbytnému definování těchto pojmů, pokouší se vymezit široké funkce neziskového sektoru a zejména pak role neziskových organizací. Zároveň krátce hodnotí míru angažovanosti občanské společnosti, která je pro udržení a rozvoj neziskového sektoru vysoce stěžejní.

Ve druhé kapitole je popsáno a hodnoceno právní prostředí pro vznik neziskových organizací a základní legislativní ukotvení. Značná pozornost je věnována navrhovaným legislativním změnám a zejména praktickému dopadu, které by s sebou tyto změny mohly v budoucnu přinést.

Třetí kapitola stručně pojednává o historickém vývoji neziskového sektoru české minulosti. Přesto, že má neziskový sektor v českém

prostředí svoji tradici a v různé formě existuje od počátku vzniku českého státu, jeho současnou tvář výrazně zformovaly poměrně nedávné historické změny, kterým je v této kapitole věnována největší pozornost. Jsou zde také zmíněny dopady členství České republiky v Evropské unii.

Kapitola čtvrtá řeší pokrytí finančních zdrojů a popisuje jednotlivá specifika financování. Blíže rozvádí individuální a zejména pak firemní dárcovství jako možný způsob podpory rozvoje neziskových organizací. Kapitola uvádí v českých podmínkách zatím nevyužívané zdroje pokrytí rozpočtu a popisuje jejich výhody pro neziskový sektor

Shrnutí předešlých kapitol je uvedeno v páté kapitole, která zároveň ukončuje teoretickou část práce.

Šestá kapitola hodnotí možné příležitosti a úskalí rozvoje neziskových organizací a konkrétně je popisuje na činnosti známé neziskové organizaci v České republice.

Závěrem pak reflektuje současný stav organizace a nastiňuje, jakým možným způsobem právě tato organizace může ovlivnit chování společnosti a její postoj k neziskovým organizacím .

Zde patří poděkování zejména vedoucímu práce PhDr. Michalu Šerákovi, PhD., bez jehož doporučení a užitečných rad, by tato práce nemohla být komplexní. Poskytnuté rady byly nejen velmi erudované, ale bezprostředně reagovaly na postupný vývoj této práce.

Poděkování patří také Haně Kopřivové, vedoucí kanceláře Informačního centra neziskových organizací za poskytnutí informačních materiálů.

1 Neziskový sektor a jeho místo ve společnosti

Výrazy „neziskový sektor“ a „nezisková organizace“ se často používají velmi intuitivně, a i když se nikdy v českých podmínkách takto konkrétně nepoužívaly, mají tyto termíny v podstatě hluboké kořeny v české minulosti. Tyto pojmy se prolínají historií lidstva od doby vzniku státního uspořádání (Škarabelová, 2002) a v různé podobě měly vždy ve společnosti své místo.

Dle Sokola neziskový sektor nejvíce charakterizují rysy:

- spontánnost – ve smyslu vzniku dobrovolného rozhodování a činnosti lidí,
- rozmanitost – ve smyslu, že jej tvoří samostatné dílčí skupiny a organizace, které nepůsobí pod jednotným zastřešujícím orgánem a které působí nezávisle na sobě,
- veřejný zájem – ve smyslu prvotního sdružování jednotlivců a skupin kolem společných zájmů, který poté ryze spolkové zájmy přesahuje,
- občanské prostředí – ve smyslu rovnostářské a vysoce individualizované společnosti, nezávislé na tradičních strukturách.

(Občanský sektor, 2002)

Vzhledem k nepřesné a široké terminologii pojmů z oblasti neziskového, nevládního či třetího sektoru, kdy ani teoretikové nedocházejí ke vzájemné shodě, je nutno na začátku pojmy neziskový sektor a nezisková organizace vymezit. Detailnější terminologie vysvětlující tyto pojmy je uvedena v Příloze I.

Pro vymezení zkoumaných oblastí a pro potřeby této práce byly vybrány termíny z každodenní praxe „neziskový sektor“ a „nezisková

organizace“ tak, jak jsou členěny v národním hospodářství podle principu svého financování.

Neziskový sektor, jak uvádí Strecková (1998), je chápán jako prostor, ve kterém fungující subjekty produkující smíšené statky. Prostředky na svou činnost získávají převážně z přerozdělovacích procesů. Cílem jejich existence tak není zisk, jako je tomu v ziskovém prostoru, ale realizace poslání a z něj plynoucí užítky.

Rektořík (2001) tento sektor dále člení na veřejný, soukromý a sektor domácností. Neziskové organizace, které tento prostor vyplňují, lze dělit na dvě základní skupiny:

- neziskové organizace působící ve veřejném neziskovém sektoru, které zabezpečují převážně realizaci výkonu veřejné správy (organizační složky státu a územních celků a některé příspěvkové organizace),
  - neziskové organizace působící mimo dosah veřejné sféry.
- (Rektořík, 2001)

V této práci je věnována největší pozornost zejména formě a činnosti neziskových organizací, které tvoří druhou skupinu z výše uvedených.

1.1 Česká občanská společnost

Příležitosti neziskových organizací a ohrožení jejich rozvoje nepochybně závisí na stavu a struktuře české občanské společnosti. Pojem občanská společnost vysvětluje Müller (Občanský sektor, 2002, str. 43) jako *„společnost, která je utvářena vztahy všech aktivních či pasivně zúčastněných subjektů“* a kterou lze vymezit jako organizované aktivity občanů, jež nejsou spojeny se státními strukturami nebo komerčními organizacemi.

Politolog Pehe (2000) definuje občanskou společnost jako sociální předivo, které je tvořeno občanskými asociacemi a jednorázovými

nejrůznějšími občanskými iniciativami. V tomto smyslu lze pak hovořit o míře občanské angažovanosti. Pehe (tamtéž) se domnívá, že díky existující tradici občanské společnosti v České republice, dobré vzdělanosti obyvatel a poměrně dobré životní úrovni je prostředí pro další rozvoj občanské společnosti příznivé.

Česká republika se řadí do regionu střední a východní Evropy¹ a stav občanské společnosti je významně ovlivněn kulturním a historicko-politickým vývojem, který je typický pro toto zařazení (Citizens, 1994). I když ve srovnání se zeměmi západní Evropy nedosahuje český neziskový sektor stejné úrovně, v mnoha ohledech patří k těm vyspělejším v tomto regionu.

Dle nejnovějšího hodnocení ekonomické stability uvedeného v renomovaném socio-politickém týdeníku The Economist (Economic data, 2009), se Česká republika řadí mezi státy s relativně silnou ekonomikou a stabilním společenským zázemím, které je pro vývoj občanské společnosti zásadní.

Pehe ve svém článku o občanské společnosti mimo jiné uvádí: *„Skutečnost, že občanské společnosti se nedaří například v chudých latinsko-amerických zemích, souvisí právě s tím, že nutnost postarat se ekonomické přežití vytlačuje občanské iniciativy na okraj.“* (Pehe, 2000, s. 1)

Zahraniční studie o globálním vývoji Strengthening Global Civil Society (Budování občanské společnosti) hodnotí historický rok 1989 ve vývoji české občanské společnosti za přelomový, kdy se zásadním způsobem změnila řada skutečností, které ji podstatným způsobem ovlivnily. Z pohledu zahraničních autorů je tento rok důležitější o to víc, že po pádu komunistického režimu začaly zejména západní země významným způsobem ovlivňovat samotný vývoj českého neziskového

---

¹ Regionem střední a východní Evropy se zde myslí: Bulharsko, Chorvatsko, Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Litva, Polsko, Rumunsko, Slovenská republika a Slovinsko.

sektoru. Ukázkovým příkladem jednou z prvních zahraničních nadací z 90. let je Mottova nadace.

Jaká je ve své podstatě česká občanská společnost? Na tyto otázky se pokusila odpovědět Vajdová ve své zprávě z projektu² mezinárodní organizace CIVIUS, Česká společnost po 15 letech rozvoje. Tato zpráva vyšla v roce 2004 a hodnotí vývoj občanské společnosti od roku 1989.

Jak vyplývá z této studie, ačkoli se česká občanská společnost může prezentovat mnoha silnými stránkami, není však zcela bezproblémová. Mezi její silné stránky patří aktivita (v podobě existence tisíce neziskových organizací) a značná angažovanost občanů. Téměř 60 % občanů se podílí na nejrůznějších společenských aktivitách obce a 47 % občanů poskytlo některé z neziskových organizací materiální či finanční dar. *„Občané jsou nejčastěji členy sportovních organizací, odborů, pěstitelských a chovatelských zájmových organizací nebo sborů dobrovolných hasičů.“* (Vajdová, 2004, s. 11)

Na druhou stranu ze studie vyplývá, že pro českou občanskou společnost je typická obecně velmi nízká míra mezilidské důvěry. Jen necelá pětina občanů souhlasí s tvrzením, že druhým lidem se dá věřit. Tento fakt lze svým způsobem považovat za jednu z velkých překážek rozvoje neziskového sektoru, kde je důvěra v této oblasti důležitým stavebním kamenem. Lze tady vidět také paralelu občanů k vnímání korupce, zneužití vlivu a nestandardnímu postupu ve veřejné správě.

Míru vývoje občanské společnosti lze také vnímat z pohledu společenské odpovědnosti firem (CSR – Corporate social responsibility), kdy se pod pojmem společenská odpovědnost rozumí „... *dobrovolný závazek firmy chovat se odpovědně k prostředí a ke společnosti, ve kterém firma podniká.*“ (Bergerová, 2008, s. 8)

Ačkoliv firmy začínají být v tomto směru stále více společensky odpovědné, spolupráce mezi podniky a občanskou společností není rozvinuta v takové míře, jako by mohla být. Jak uvádí Zpráva o stavu

---

² Mezinárodní akční výzkumný projekt Civil Society Index pro Českou republiku

neziskového sektoru v ČR Informačního centra neziskových organizací z roku 2007, současný i budoucí rozvoj struktury občanské společnosti záleží především na spolupráci a komunikaci mezi neziskovými organizacemi a veřejností. Neziskové organizace se musí ještě víc přibližovat občanům a využívat nových komunikačních a sociálních nástrojů. Význam public relations v této oblasti stále roste, ale z důvodů absence lidských i finančních zdrojů se nemohou neziskové organizace tomuto rozvoji systematicky věnovat.

Důležitým faktem je, že veřejnost oceňuje nejen legitimnost neziskových organizací, ale i jejich význam pro společnost. Pozitivně jsou veřejností vnímány zejména ty organizace, které jsou propagovány v médiích, a takové, které zná ze svého prostředí (regionální organizace). Veřejnosti známé jsou zejména ty organizace, které pořádají veřejné sbírky.

1.2 Vymezení pojmu neziskový sektor

Upřesnit tento pojem je obtížné. Přesné hranice působení neziskového sektoru je nejsou konkrétně vymezeny. Tvoří jej organizace, které sdružují tisíce občanů, poskytují široké portfolio služeb, napomáhají rozvoji společenského, ekonomického, a nakonec i politického života. Jak uvádí Bergerová (Občanský sektor, 2002), je otázkou, zda například politika svými institucionálními formami (politickými stranami) do neziskového sektoru vůbec patří a zda má vůbec smysl o ní v tomto rámci uvažovat.

Frič (2000) zdůrazňuje, že výše zmiňované organizace by měly být založeny na jiných motivech, než je ekonomický zisk, a veškeré své případné další zisky by měly vkládat zpět do vlastní činnosti organizace. Do neziskového sektoru tak Frič řadí převážně subjekty poskytující veřejné služby, subjekty pracující pro své členy, subjekty financující činnosti ostatních apod.

V České republice se často vedou diskuze o tom, jak sektor nově vymezit. Existují studie, poznatky a údaje o neziskovém sektoru, které vychází z různých zdrojů a které jsou podloženy mnoha definicemi, ale nezahrnují všechny aspekty jeho činnosti. Je otázkou, zda je vůbec možné charakterizovat neziskový sektor v celé jeho šíři, časově uspořádat a jednoznačně definovat. Vymezení pojmu je také často odvozené z potřeb toho, kdo se o vymezení pokouší. Jinak je pojem chápán z pohledu výzkumníka, statistického úřadu, neangažovaného občana a nebo přímého klienta služeb těchto organizací.

Podle Bergerová (Občanský sektor, 2002) jsou dané subjekty omezeny v nakládání se ziskem, kdy případný zisk nerozdělují v rámci vlastní organizace (např. mezi zakladatele, zřizovatele apod.), ale použijí jej například k navýšení svého nadačního jmění, ke zvýšení objemu poskytovaných prostředků třetím osobám a ke zlepšení svých služeb, resp. k dalšímu rozvoji organizace. Proto lze předpokládat, že kdyby nebyl jiný dostatečně silný důvod či motiv (shrnutý právě v poslání) k založení, žádná forma neziskové organizace by nevznikla.

1.3 Funkce neziskového sektoru

Jak už bylo uvedeno, cílovou činností organizací působících v rámci neziskového sektoru není zisk, který lze finančně vyjádřit, ale je to zejména plnění vytčených cílů definovaných jako poslání organizace a jeho přímého užítu.

Jak uvádí Potůček (1997), neziskový sektor se uplatňuje v několika rovinách. Jednak se jeho prostřednictvím realizují činnosti, o něž lidé projevují zájem a v nichž se chtějí realizovat, a zároveň se upevňuje politická soudržnost a kultura dané společnosti. Lze tak hovořit o funkci jak sociální, tak politické.

Sociální funkci lze dle Friče (2000) členit na servisní (vlastní činnost a poskytování specifických služeb, které není schopen poskytovat stát) a participativní (uspokojení sdružování, aktivním podílením na činnosti

dané organizace a jejím ovlivňování). V rámci neziskového sektoru se tak nabízí lidem možnost svobodně volit vlastní formy spoluúčasti na životě většího společenství, působit neformalizovanou a neodcizenou podobou sociálních kontaktů a navázat spolupráci v oblasti dle vlastního zájmu potřeb. S tím úzce souvisí také funkce ochrany práv a sociální změny.

Politickou funkci lze poté chápat jako potřebu určitého bezpečnostního ventilu, ve smyslu ochrany demokracie, kdy neziskové organizace působí v roli „tlumočnicků“ požadavků občanů (Potůček, 1997). *„Jejich prostřednictvím jsou vyjadřovány přání a potřeby občanů, a tak se přetavují do politických nároků, které se tím stávají součástí politického procesu.“* (Kjarum, 1992, in Potůček, 1997, s. 55)

Vedle toho podle Potůčka (1997) neziskový sektor splňuje funkci etickou (prosazování etiky do podnikání), ekonomickou (zabezpečení určité produkce zboží a služeb a roli zaměstnavatele), kontrolní, inovační, komunitní a školící.

1.4 Charakteristika neziskových organizací

Pro pojmy neziskový sektor a neziskové organizace není v našich podmínkách možné najít přesnou definici. Často uváděnou, komplexní a mezinárodně uznávanou charakteristiku neziskových organizací, ve svých studiích formulují američtí sociologové L. M. Salamon a H. K. Anheier. Autoři chápou neziskový sektor jako *„soubor institucí, které existují vně státních struktur, avšak slouží v zásadě veřejným zájmům, na rozdíl od zájmů nestátních“*. (Škarabelová, 2002, s. 7)

Tyto instituce mají pět základních vlastností, podle nichž jsou neziskové organizace dle L. M. Salamon a H. K. Anheier:

- institucionalizované (organized) – uznávají se organizace formální, s delším časovým fungováním,
- privátní (private) – nejsou součástí státní správy,

- nerozdělující zisk (non-profit) – hlavním cílem není vytvářet zisk a rozdělovat jej mezi vlastníky, pokud se tak stane, zisk je použit na cíle poslání organizace,
  - samosprávné (self-governing) – nejsou řízeny zvenčí, ale zevnitř,
  - dobrovolné (voluntary) – přesto, že mají své zaměstnance, kteří dostávají mzdu, spolupracují v jisté míře s dobrovolníky.
- (Občanský sektor, 2002)

Další definice může být upřesněna dle těchto kritérií:

- organizace založené soukromými osobami, bez vlivu či záměru, resp. veřejných institucí,
  - organizace, které splňují podmínky neziskovosti,
  - organizace, které mají dlouhodobý charakter činnosti a nejsou pouhá dočasná ad hoc vytvářená uskupení bez formálních struktur.
- (Občanský sektor, 2002)

České neziskové organizace jsou nejčastěji chápány v očích vůdčích osobností, jež v neziskovém sektoru působí, jako:

- skupina lidí sdíleného zájmu (poslání) a organizované formy,
- prostor pro aktivity těch, kteří nechtějí vystupovat v politice, ani se nechtějí zaměstnat ve státní správě, ale chtějí se vyjadřovat k veřejným otázkám,
- organizace, které se svým posláním snaží přesvědčit veřejnost, že má smysl jim v jejich snažení pomáhat (ať přímo nebo finančně),
- subjekty, které se nezaměřují na vytváření zisku a pokud nějaký mají, směřují jej na činnosti, které jsou jejich posláním,
- organizace, které nerozdělují přebytek svého hospodaření,

- organizace, které se věnují nekonvenčním tématům, neoslovující společenské většiny a mají snahu „rozhýbat“ chod věcí (Kroupa, Štoger, 2008)

Neziskové organizace mohou být dále členěny podle:

- právní formy,
  - oblasti působení,
  - kritéria veřejného prospěchu.
- (Rádce pro neziskové organizace, 2001)

Rozdělení, které klade důraz na institucionální formu neziskových organizací a v právním systému je vymezeno zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, patří mezi nejčastěji uváděné. Zákon definuje organizaci jako právnickou osobu, která nebyla zřízena nebo založena za účelem podnikání. Zákon sem řadí tyto organizace (Rektořík, 2001):

- zájmová sdružení právnických osob,
- občanská sdružení včetně odborových organizací,
- politické strany a politická hnutí,
- registrované církve a náboženské společnosti,
- nadace, nadační fondy,
- obecně prospěšné společnosti,
- veřejné vysoké školy,
- obce,
- vyšší územní samosprávné celky,
- organizační složky státu a územních samosprávných celků,
- příspěvkové organizace,
- státní fondy.

Dalším vymezením neziskových organizací může být jejich členění podle oblasti působení:

- kultura, ochrana památek, umění,
- výzkum a vzdělávání,
- zdravotní péče a sociální služby,
- ochrana životního prostředí, ekologická výchova,
- ochrana lidských práv,
- komunitní rozvoj,
- práce s dětmi a mládeží,
- rekreace, sport, tělovýchova,
- ostatní (např. podpora neziskového sektoru, jeho public relation, informační služby, podpora dárcovství a dobrovolnictví).

(Rádce pro neziskové organizace, 2001)

Důležité je i kritérium veřejného prospěchu, kdy Rektořík (2001) uvádí dělení organizací na:

- vzájemně prospěšné,
- veřejně prospěšné.

1.5 Role neziskových organizací ve společnosti

Stejně tak jako prošly neziskové organizace vlastním vývojem, časem se také změnily jejich role ve společnosti. Na počátku 90. let se ve spojení se zásadními změnami klimatu v tehdejší společnosti jednalo o neřízené, nadšené a mnohdy velice naivní představy o rolích neziskových organizací. Postupem času s vývojem vztahu „stát a neziskové organizace“ se vnímání rolí změnilo.

Lze říci, že v současnosti vzniká přiměřený a vyvážený systém, kdy jednotlivé organizace spolupracují se státem nejen jako poskytovatelé služeb, ale vystupují v rolích i jako experti. *„V tom pojetí jsou pak*

neziskové organizace chápány jako organizace poskytující služby, které jsou realizovány ze zadání strany veřejné správy nebo na ty, které jsou iniciátorem a společensky aktivním prvkem veřejné diskuze“ (Kroupa, Štogr, 2008, s. 13). Jak doplňuje Čepelka, tyto organizace usnadňují svobodný projev jednotlivců a skupin, kontrolují veřejné dění, a tím spoluvytvářejí „místní ohniska demokracie.“ (Čepelka, 2003, s. 16)

Význam neziskových organizací je chápán především jako prostor pro aktivity a setkávání lidí a formování skupin. Dále se dělí podle toho, jestli nabízí osvětovou a vzdělávací činnost, nebo naopak mediaci, a zda vytváří podmínky pro to, aby spolu mohly spolupracovat různé skupiny, tedy pro vznik sociálního kapitálu.

Kromě porozumění rolí ve společenském smyslu lze role neziskových organizací chápat v komplexu funkčním jako:

- *pojistku proti totalitním systémům – hlídají stát,*
- *zrcadlo, které nastavuje nefunkčnost nebo malou efektivitu některých struktur státu a samosprávy,*
- *tzv. laboratoř v terénu, kde se mohou odzkoušet specifické formy práce, nebo dosud nezavedené činnosti,*
- *tzv. škola demokracie v praxi, kdy se volí orgány, hledají kompromisy a formuje poslání,*
- *integrující a propojující platformu, která přináší myšlenky „z venku“,*
- *ukazatel bílých míst – témata, která nejsou společensky naplněná. (Kroupa, Štogr, 2008, s. 13 - 14)*

Během posledních několika let v ČR došlo k významnému rozšíření funkcí neziskového sektoru. Vedle funkce servisní přibýly i činnosti aktivizační (advokační), které nejrozličnějším způsobem směřují k záležitostem týkajícím se správy věcí veřejných, politických rozhodnutí

a oblasti tzv. „veřejné politiky.“ Iniciují zájem občanů o veřejné dění a vyzývají je k aktivním občanským postojům. Hrají významnou roli prostředníka při poskytování informací a zapojují občany do rozhodovacích procesů (při tvorbě strategických či územních plánů, při správních řízeních apod.).

Současná role neziskových organizací spočívá mj. ve vytváření společné platformy pro všechny občany, kteří mají zájem o věci veřejné a zajímají se o dění ve společnosti.

Tyto role se nejvíce promítly do organizací typu: watchdog, advocacy groups a think tanků. Tato nová uskupení sledují celkový obraz společenského prostředí a napomáhají formulovat nové otázky a pojmenovávat aktuální trendy.

1) Watchdog organizace

Jak uvádí ve své definici Cohen (Watchdog or lapdog?, 2008) jejich posláním je dohled na dodržování demokratických principů a postupů. Jsou to obvykle takové neziskové organizace, které monitorují aktivitu státu a podniků a upozorňují, pokud dochází k situacím, které jsou proti veřejnému zájmu a proti demokracii. Watchdog organizace jsou součástí neziskového sektoru západních zemí Evropy a Severní Ameriky.

V českém prostředí existují např.: Prague Watchdog, o.s., International CS, Ekologický právní servis či Poradna pro občanství, občanská a lidská práva.

1) Advocacy groups

Způsob práce watch dog organizací je v angličtině nazýván jako advocacy, resp. advocacy groups, což lze přeložit výrazem „obhajovací“ skupiny. Advocacy group přispívají dle sdružení Environment, Social a Development organization (Training Advocacy, 2009) k obhajobě a posilování demokracie: obhajují občanské zájmy, aktivizují občany, aby

participovali na rozhodovacích procesech, podporují kulturní rozvoj, zabezpečují a zajišťují vládní odpovědnost

Je možné se také setkat s termínem media advocacy group, což jsou většinou zájmové skupiny, které do médií a politiky prosazují kampaně týkající se např. zdraví, alkoholismu, drogové závislosti, násilí, sociálním patologiím atp. Nejedná se však o speciálně cílené, placené akce na objednávku.

2) Think-tank

Tento pojem pochází ze Spojených států amerických z období druhé světové války. Jedná se nejčastěji o finančně i institucionálně nezávislou, neziskovou organizaci, která působí na pomezí oblastí výzkumu a vzdělání, politiky a podnikání.

Klíč ve svém článku Think tank aneb politika jako souboj idejí (2005, s. 1) uvádí následnou definici: *„Think tanky působí jako mosty překlenující akademickou oblast a politiku, slouží jako zdroj informací, koncepcí, nápadů v oblasti veřejné správy, vytvářejí multidisciplinární síť expertů a přispívají ke kultivaci debaty o veřejném sektoru a artikulaci veřejného zájmu. Think tanky bývají financovány z více externích zdrojů – těmi mohou být vlády, státní instituce, mezinárodní organizace nebo soukromé nadace a společnosti i jednotliví dárci – v souvislosti s konkrétními projekty.“*

V české politické praxi se jedná spíše o nový fenomén, který se ale dynamicky rozvíjí a v budoucnu bude hrát důležitou roli nejen v rozhodování politiků, ale i v rozhodování voličů, kterým právě think tanky budou palčivá a nová témata vysvětlovat.

Prvním think tankem v České republice je Centrum pro výzkum neziskového sektoru (CVNS), které zahájilo svoji činnost v roce 2003 v Brně (Výzkum neziskového sektoru, 2003). Zřizovateli CVNS jsou Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy university a brněnský institut rozvoje občanské společnosti TRIALOG. Práce CVNS vychází

z ekonomického výzkumu neziskových organizací a vytváří analýzy a koncepční návrhy pro veřejnou politiku.

Dalšími českými think tanky jsou například: Občanský institut, Centrum pro ekonomiku a politiku, Institut pro sociální a ekonomické analýzy (ISEA), Liberální institut, CEVRO a Institut pro evropskou politiku - Europeum.

1.6 Role neziskových organizací v budoucnu

Na postavení neziskových organizací v budoucnu lze pohlížet různými způsoby. Optimistické výhledy v otázce vnímání rolí neziskových organizací, jak je vnímají autoři Kroupa a Štoger (2008), se projevují ve způsobu prosazení role jako partnera pro samosprávu i stát. A to bez ohledu na „souhlas“ státu, ale zejména proto, že se neziskové organizace stávají samozřejmou součástí veřejného života a vnímání každého člověka. Tyto optimistické výhledy také zmiňují větší zainteresovanost individuálních či firemních dárců, a tím menší závislost na financích od státu.

Na druhou stranu se vyskytují i pesimistické scénáře, které vnímají neziskové organizace jako realizátora veřejné objednávky bez vlastního poslání a bez možnosti takovou státní objednávku jakkoliv měnit či ovlivnit. Role neziskových organizací jsou dle Kroupy a Štogra (tamtéž) zásadně ovlivněny stálým „bojem o přežití“, podaří – li se udržet jejich chod i v dalších letech apod. Velikým otazníkem nad vnímání budoucích rolí je vývoj samotné společnosti, kdy činnost neziskových organizací není v očích veřejnosti dostatečně ceněna. S tím souvisí i přímé profesní působení v těchto organizacích, ke kterému je stále mnoho lidí skeptických.

Obrovský význam tu sehrávají samotná média, která stále podporují spíš konzumní životní styl. Média jsou nenahraditelným nástrojem k ovlivňování veřejnosti a bohužel v otázkách posilování občanské společnosti nepůsobí takovou mírou jako by mohla.

Pro budoucí vnímání rolí se dále jeví, jako velmi důležitým a podstatným problémem otázka způsobu dalšího financování aktivit neziskových organizací po roce 2013, kdy skončí období podpory ze strukturálních fondů EU dosud hojně využívaných. Bude třeba v tomto ohledu zásadně změnit postup získávání finančních prostředků a výrazně přemýšlet o další strategii. Některé organizace si toto nebezpečí uvědomily, ale ne všechny jsou na to v současné době dobře předem připraveny. Tématu financování neziskových organizací z fondů EU se věnuje kapitola č. 3. 3

2 Právní rámec neziskového sektoru

Ačkoliv český právní řád přesně nedefinuje pojmy občanský sektor, nezisková organizace a neziskový sektor, legislativní rámec pro jejich činnost v zásadě vymezen je. (Občanský sektor, 2002)

Rámec pro neziskový sektor vytváří legislativní úprava, ze které vyplývá veškeré statistické vymezení, povinnosti a práva neziskových organizací. Svou podstatou patří organizace neziskového sektoru k soukromoprávním subjektům a spadají především do sféry působnosti občanského zákoníku. Práva a povinnosti neziskových organizací se promítají hned do několika obecných zákonů – občanského zákoníku, obchodního zákoníku, daňových zákonů a do celé řady samostatných zákonů pro jednotlivé typy neziskových organizací.

Relativní roztržitost právní úpravy jednotlivých typů organizací neziskového sektoru způsobuje četné problémy, např. přesné mapování počtu neziskových organizací, povinnost zveřejňovat vedení účetnictví apod.

2.1 Základní formy neziskových organizací

Zpráva o stavu neziskového sektoru Informačního centra neziskových organizací v roce 2003 uvádí, že ve vymezení základních

forem neziskových organizací, hraje velkou roli Rada vlády pro nestání neziskové organizace (RNNO), která byla zřízena usnesením vlády v roce 1992 a která je stálým poradním, iniciativním a koordinačním orgánem vlády České republiky v oblasti neziskových organizací.

Je složena ze tří výborů – Výbor pro regiony, Výbor pro EU a Výbor pro legislativu a financování. Veřejnost je o práci RVNNO informována zejména prostřednictvím internetových stránek www.rvnno.vlada.cz.

Dle Dohnalové (Občanský sektor, 2002) česká legislativa vymezuje a popisuje níže uvedené základní typy neziskových organizací (doplněno o poznámky autorky této práce).

Občanské sdružení

Sdružení fyzických a právnických osob, které vzniká za účelem realizace společného zájmu. Typickým znakem je členská základna. Registraci provádí Ministerstvo vnitra ČR

Obecně prospěšné společnosti

Subjekt poskytující obecně prospěšné služby všem za stejných podmínek. Zisk nemůže být přerozdělován mezi zakladatele nebo zaměstnance, používá se na financování dalších aktivit společnosti. Registraci provádí Krajský soud (podle sídla společnosti) v rejstříku obecně prospěšných společností.

Nadace

Účelové sdružení majetku zřízené za účelem dosahování obecně prospěšného cíle, kterým se rozumí zejména rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrana přírodního prostředí, kulturních památek a tradic a rozvoj vědy, vzdělávání, tělovýchovy a sportu. Nadační příspěvky se poskytují z výnosů nadačního jmění a z ostatního majetku nadace. Registraci provádí Krajský soud (podle sídla nadace).

Nadační fondy

Účelové sdružení majetku zřízené za účelem dosahování obecně prospěšného cíle. Nadační fond nezřizuje nadační jmění a pro dosažení účelu smí použít veškerý svůj majetek. Registraci provádí Krajský soud (podle sídla nadace).

Vedle výše uvedených forem neziskových organizací zákon vymezuje také zájmová sdružení právnických osob, politické strany a politická hnutí, odborové organizace, registrované církve a náboženské společnosti, obce, okresní úřady, organizační složky státu a příspěvkové organizace.

Legislativa vymezující činnost občanských sdružení je však jen rámcová. To na jedné straně činnost občanských sdružení zjednodušuje, na druhé straně komplikuje jejich kontrolu veřejností. Registrace občanských sdružení je nenáročná a rychle proveditelná. S tím souvisí i otázka udržení přesné a aktuální evidence neziskových organizací.

Jak vyplývá z výše uvedeného, téměř každá z forem neziskových organizací je evidována jinou institucí (občanské sdružení eviduje ministerstvo vnitra, obecně prospěšné společnosti a nadace pak krajský rejstříkový soud). Podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, nevede MV databázi občanských sdružení, která by byla veřejným rejstříkem.

Ze zprávy o stavu neziskového sektoru v ČR v roce 2007 vyplývá, že databáze má spíš charakter seznamu a obsahuje pouze základní údaje o založení občanských sdružení. Ve svém důsledku to znamená, že občanské sdružení má sice povinnost ohlásit svůj vznik, avšak nikoliv ukončení své činnosti. Je proto velice obtížné přesně evidovat počet neziskových organizací a zejména získat ucelený přehled o jejich aktuálním počtu.

Za poměrně dobře dostupnou a přehlednou databázi o počtu registrovaných neziskových organizací v České republice lze považovat

pravidelně aktualizovaný přehled, který uvádí na svých internetových stránkách Informační centrum neziskových organizací (ICN). Databáze vznikla na základě dlouholeté spolupráce s Českým statistickým úřadem a její přehled je uveden v Příloze II.

2.2 Legislativní ukotvení

Právní úprava činnosti neziskových organizací, je v současné době relativně roztržštěna a promítá se do několika dalších zákonů, zejména do obchodního zákoníku a daňových zákonů. Příkladem nejasné právní úpravy může být zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmu (Marková, 2008), který jako jediný vymezuje subjekty neziskového sektoru.

K fungování (založení, provoz, likvidace) všech právních neziskových typů, které na území ČR působí, se vztahují tyto zákony:

- zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, který vymezuje charakter občanských sdružení, zákaz, registrace, vznik a zánik sdružení,
- zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, který vymezuje založení, vznik, zrušení, likvidace a zánik, orgány, hospodaření,
- zákon č. 227/1997 Sb. o nadacích a nadačních fondech, který vymezuje: zřízení, vznik, zrušení, zánik, likvidace, status, orgány, hospodaření,
- zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností.
(Hladká, 2009)

Dalšími důležitými právními úpravami, kterými se řídí některé oblasti mající těsný vztah k neziskovým organizacím jsou:

- zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě,

- zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách a o změně některých zákonů,
- zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách (Hladká, 2009)

2.3 Diskutované zákony pro činnost neziskových organizací

V současné době se diskutuje o několika připravovaných či uvažovaných změnách v legislativě týkajících se neziskového sektoru. Mezi hlavní lze uvést následující:

- novela zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech,
  - novela zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech,
  - nový občanský zákoník,
  - zákon o veřejných prospěšných organizacích,
  - zákon o daňových asignacích.
- (Deverová, 2009)

První dvě uvedené novely obsahují zásadní změny ve vymezení statutárního orgánu, pravomocí správní rady a nakládání s majetkem. *„Zlepšení společenské prestiže neziskových organizací poskytujících služby a vykonávajících činnosti ve veřejném zájmu je cílem změny zákona o veřejně prospěšných organizacích“*, uvádí JUDr. Lenka Deverová, přední odborník na právní problematiku neziskového sektoru. (Deverová, 2009, s. 21)

Jak vyplývá z tiskové zprávy ministryně vlády ČR pro lidská práva a národnostní menšiny z 26. září 2008 (Tisková zpráva Rady vlády, 2008), mezi cíle tohoto zákona patří zrovnoprávnit všechny právnické osoby, které takovéto služby poskytují (např. například nemocnice,

ústavy poskytující zdravotní a sociální péči či školy) a činnosti realizují, a vytvořit podmínky pro jejich další rozvoj.

Tisková zpráva dále uvádí, pro uznání formy veřejně prospěšné organizace, má být rozhodující náplň činnosti organizace, a to především v oblasti kultury, školství, vzdělávání, zdravotnictví či sociálních služeb. Znak veřejné prospěšnosti budou tak moci vykazovat všechny typy právnických osob. Stávající právní formy neziskových organizací (obecně prospěšné společnosti, občanská sdružení, nadace a nadační fondy a církevní právnické osoby) mají zůstat zachovány. Mohou ale nemusejí nést znaky veřejné prospěšnosti. Věcný záměr zákona o organizacích se statutem veřejné prospěšnosti, včetně připomínek, byl na začátku roku 2009 představen vládě Miroslava Topolánka, která jej přijala, a v současné době je jeho nejnovější verze v připomínkovém řízení (duben 2009).

Centrum pro výzkum neziskového sektoru sleduje připravovaný zákon o veřejně prospěšných organizacích, který se také úzce váže na daňovou reformu ve vztahu k neziskovým organizacím. Z hlediska neziskových organizací jsou definovány dvě skupiny daňových poplatníků a dva stupně daňového zvýhodnění. První skupina, která užívá omezené daňové zvýhodnění, bude spojena výhradně s neziskovou hospodářsko-právní formou, přičemž poplatníci nemusejí mít status veřejné prospěšnosti. Druhou skupinou poplatníků budou zvořit právnické osoby zapsané ve veřejném rejstříku jako osoby se statutem veřejné prospěšnosti. Daňová výhoda bude realizována uznáním výdajů vynaložených na financování aktivit osob zapsaných ve veřejném rejstříku.

Daňová reforma je zatím navržena ve velmi obecných rysech a je nutné ji dobře specifikovat pro potřeby připravovaného zákona.

2.4 Zákon o daňových asignacích

Mezi hojně diskutované legislativní změny patří právě uvedený zákon o daňových asignacích.

„Česká republika je jediným státem Visegrádské čtyřky, který dosud nezná daňové asignace jako jednu z forem financování neziskového sektoru. Zatímco v jejích ostatních státech funguje tento mechanismus již několik let, v České republice se o něm léta pouze mluví.“ (Daňové asignace, 2009, s. 1)

Odborné diskuze o tomto způsobu financování oblasti neziskového sektoru se vedou od té doby, kdy jednoprocentní asignace začala platit nejprve např. v Maďarsku, a od roku 2002 i na Slovensku (zde zavedena dokonce dvojprocentní asignace). Jak píše Škarabelová (2002), podstatou asignace je skutečnost, že plátcí daně – fyzické osoby – mají právo rozhodnout, zda 1 % své zaplacené daně z příjmů odvede státu, nebo jedné veřejně prospěšné organizaci, kterou si sám vybere.

Bylo by nasnadě říci, že přijetím takového zákona se výrazně zlepší postavení financování neziskových organizací a obecně přispěje k rozvoji filantropie v ČR. Skutečnost ale není tak jednoznačná, jak by se na první pohled mohlo dát. Jak uvádí Bárta v časopise Grantis (2004), mezi hlavní pozitiva přijetí takového zákona by jistě patřilo to, že přímý podíl občanů na rozhodování, byť o malé části státního rozpočtu, by byl jakýmsi potvrzením diskutované legitimacy neziskových organizací. V případě, že by se rozhodla asignovat velká část populace, znamenalo by to, že neziskové organizace jsou ve společnosti pozitivně přijímány a těší se důvěře občanů. Proto, aby občané věděli, komu sumu poskytnout, museli by tak organizace výrazně rozvinout své komunikační nástroje směrem „ven“. Což by přispělo k další řadě pozitivních kroků jak pro lepší činnost neziskových organizací.

Proti přijetí takového zákona hovoří několik zásadních skutečností. Jak uvádí ve své publikaci Škarabelová (2002), prvním problémem je rozpor se základním znakem daně, totiž s její neúčelovostí. Druhým

problémem je narušení horizontální spravedlnosti (stejný příjem – stejná daň). V případě, že by jeden z daňových poplatníků asignoval a druhý nikoliv, došlo by k tomu, že jeden by tak přispíval na úhradu veřejných statků menší částí než druhý. Další hrozbu lze také spatřit v dalším byrokratickém zatížení. Byť je poukázání daňové asignace navrhováno tak, aby bylo co nejjednodušší, přináší s sebou značnou administrativní náročnost.

Jak bylo uvedeno výše, k tomu, aby byli dárci dostatečně informováni o alokaci finančních prostředků získaných z daňových asignací, je nutné, aby se neziskové organizace mediálně zviditelňovaly a komunikovaly s veřejností. Tento fakt by jistě způsobil, že pouze ty silné organizace, které jsou schopny takovou mediální kampaň provést, by z těchto prostředků těžily nejvíce. Naopak malé organizace by byly znevýhodněny, protože by si takovéto zviditelnění mohly jen těžko dovolit.

Ředitel Nadace Via Jiří Bárta pro časopis Grantis uvedl (2004, s. 5): *„Přijetím zmiňovaného zákona by bylo výrazně ohroženo budování vztahu s dárci. Neziskové organizace se nedoví, kdo jim částku 1 % daně ze svých příjmů poskytl, a nemohou tak rozvíjet a kultivovat vztah s dárci k dlouhodobé a pravidelné podpoře.“* Stejně tak je tomu i v případě veřejných sbírek (neadresné individuální přispívání např. prostřednictvím SMS, kasiček, apod.).

Pro představu, jaký finanční dopad by mělo přijetí zákona o asignacích, lze uvést statistický odhad, který použila ve své studii Škarebelová (2005). Celková asignovaná částka, která byla vypočítána na základě oficiálních údajů z MF z průměru celkové částky odvedené daně z příjmů fyzických osob za období 2002 – 2005, byla 300 mil. Kč. Statistika počítá s 30% účastí daňových poplatníků, jak je tomu v Maďarsku, Slovensku a jiných zemích, kde byly daňové asignace zavedeny. Vzhledem k celkovému počtu občanských sdružení k roku

2008³ (65 386), nadací (411), nadačních fondů (1095) a obecně prospěšných společností (1658) by dle hrubého propočtu na jeden neziskový subjekt připadla částka cca 4. 400 Kč.

Je proto těžké rozhodnout, zda by bylo zavedení daňových asignací jednoznačným pozitivem, či negativem. V českém prostředí je řada neziskových organizací, které významně lobují za přijetí tohoto zákona (Fórum dárců, aj.). Nutno podotknout, že v sousedních zemích funguje tento systém poměrně krátkou dobu na to, aby na jeho základě mohl být fundovaně zhodnocen jeho vliv na neziskový sektor a zejména na příjmovou stránku státního rozpočtu. Schválení zákona o daňových asignacích by sice pravděpodobně nijak výrazně nezměnilo rozpočet neziskových organizací, ale výrazně by přispělo k rozvoji individuálního dárcovství (výrazně rozvinuto organizacemi jako Člověk v tísni či Fond ohrožených dětí) a uvědomění občanů, aby pravidelně a cíleně přispívali na neziskové aktivity. Systémům financování se samostatně věnuje kapitola č. 4

3 Vývoj občanského sektoru v České republice po roce 1989

Jak uvádí většina literárních zdrojů, zásadním rokem pro fungování a stabilizaci neziskového sektoru, jak je o něm smýšleno dnes, byl rok 1989. Jen však velmi zavádějící uvádět tento rok jako výchozí bod a redukovat neziskové organizace pouze na ty, které vznikly po roce 1989 ze spontánních aktivit. Je potřeba zdůraznit, že se v tomto směru jedná pouze o užší vymezení, jak uvádí přední zástupci významných neziskových organizací v hodnotící studii Kroupy a Štogra (2008). Dodnes existují organizace transformované z předlistopadových, ty

---

³ Ze statistiky po tu neziskových organizací v R ke konci roku 2008 (Statistika po tu nestátních neziskových organizací v letech 1990 ó 2008 uvedena v P íloze 2.)

které vznikly v exilu, nebo které navázaly na svoji předchozí činnost, např. Junák, Svaz skautů a skautek, Spolek Mánes.

Neziskové aktivity mají v České republice bohatou a pohnutou historii. Frič (2001) píše, že tyto aktivity mají kořeny sahající k samotným počátkům českých dějin. Jak dále rozvíjí, kořeny dobročinnosti a humanitárních aktivit jsou svázány s působením křesťanské filosofie, kde charitativní činnost vycházela z křesťanského milosrdenství a z učení o lásce k bližnímu svému. Ve 13. století vznikly první nadace, které byly zpočátku zaměřeny na podporu církví a na duchovní vzdělání. Poté následovalo několik důležitých období, která byla pro formování neziskových činností velmi zásadní. Dle Müllera (2001) to bylo období Národního obrození (18 a 19. století), kdy vlastenecké snahy o kulturní a politickou samostatnost s sebou přinesly i velký nárůst různých veřejně prospěšných společností, spolků, apod. Tyto organizace podporovaly rozvoj národní kultury, umění, vědy a vzdělávání.

Dalším takovým obdobím bylo vznik Československé republiky v roce 1918, kdy vznikla řada neziskových organizací, které měly svůj vzor v zahraničí, jako např. YMCA (Young Men's Christian Association), skaut, tramské osady aj. *„Dá se říci, že během trvání první Československé republiky prožíval neziskový sektor svůj zlatý věk.“* (Müller, 2001, s. 19)

Oproti tomu německá okupace v r. 1938 a 2. sv. válka tento slibný vývoj přerušila. Stejně tak nástup komunistické strany v r. 1948, který sdružování občanů omezil na centrálně řízené masové organizace, neziskový sektor paralyzoval. Tvrdé omezení občanského života trvalo až do poloviny 60. let, kdy došlo k částečnému uvolnění, trvajícimu až do r. 1968. V tomto období se výrazně zvýšil zájem občanů o věci veřejné a byla obnovena aktivita některých významných neziskových organizací, jako byl Junák a Sokol. Následné období normalizace tyto aktivity

potlačilo včetně prvních kritických hlasů v oblasti ochrany životního prostředí, které se v této době začaly formovat. (Müller, 2001)

Složitě období skončilo listopadem 1989, kdy došlo k pádu komunistického režimu, a liberalizovaly se poměry v neziskovém sektoru. Po téměř půlstoletí vynucované jednoty a působení dogmatických modelů tehdejšího Sovětského svazu nastalo období procesu diverzity (Citizen, 1994).

V prvních měsících po převratu se na správě věcí podílely především neformální iniciativy a první opravdu nezávislé neziskové organizace. Celá tehdejší společnost dávala zelenou novým podnětům, novým osobnostem a novým přístupům. Z řady občanských iniciativ také vzešli noví leadři společnosti, jak píše Hloušek (2000). Růst nestátního neziskového sektoru po roce 1989 sebou přinesl zcela nové modely fungování občanské společnosti. Významným předělem pro právní rámec neziskového sektoru bylo přijetí nové Ústavy (16. 12. 1992) včetně Listiny základních práv a svobod (Kačírek, Občanský sektor, 2002), který svým ustanovením zaručuje vhodné podmínky pro rozvoj neziskových organizací.

3.1 Vývoj českého neziskového sektoru v posledních letech

Abychom pochopili vývoj neziskového sektoru a uvědomili se výrazné předěly v celkovém společenském a politickém životě v České republice, je vhodnější hovořit o několika obdobích, nikoliv jen o zlomových momentech.

Při popisu jednotlivých fází vývoje dle geneze neziskových organizací vzniklých po roce 1989, je tato doba, jak píše Kroupa se Štogrem (2008), často charakterizována jako chaotická a plná naivního nadšení. Neziskové organizace vznikly bez výrazného zásahu státu a k jejich fungování významně napomohlo přijetí zákona o sdružování občanů

v roce 1990⁴. V dalším vývoji to znamenalo velmi důležitý krok směrem ke standardní demokratické společnosti, která byla postavená na dobrovolné participaci občanů na společenském a ekonomickém životě a na institucionálně bohatém systému zabezpečování veřejných služeb. Díky tomuto zákonu a nově nabyté svobodě demokratického režimu nastala exploze rozvoje nestátního neziskového sektoru, nezávislého na vůli veřejné moci. (Kroupa, Štoger 2008)

Jak uvádí Vajdová ve své zprávě o neziskovém sektoru (2004), na začátku 90. let do země také vstupují zahraniční dárci a roste tak podpora rozvoje neziskového sektoru jako součásti nově nabyté demokracie.

Další významnou etapou je období od poloviny 90. let, kdy byly schváleny zákony, které byly stěžejní pro další rozvoj neziskového sektoru. Jak dále shrnuje ve své zprávě Vajdová (tamtéž), roce 1995 byla do právního řádu přijata nová právní forma o poskytování obecně prospěšných služeb, kterou upravoval zákon č. 248/1995 Sb. V roce 1997 Poslanecká sněmovna schválila zákon č. 227/1997 o nadacích a nadačních fondech. Do té doby byla právní základna nadací tvořena pouze pár větami v občanském zákoníku.

Jak uvádí Müller (2002), důsledkem této právní úpravy (často nazývaná také tzv. přeregistrace nadací) bylo, že z více než 5 000 nadací registrovaných koncem roku 1998, přísné podmínky nového zákona splnilo jen několik desítek.

V roce 1997 připravila tehdejší Rada vlády pro nadace návrh rozdělení Nadačního investičního fondu, který byl zřízen pro účely podpory nadací a pro který vyčlenila vláda 1 % akcií druhé vlny kupónové privatizace. Po dlouhém procesu bylo v roce 2001 rozděleno nadacím 849,3 miliónů Kč. (Müller, 2002)

---

⁴ Tento zákon umohl naplnit v Ústav a Listin základních práv a svobod deklarovanou svobodu sdružování.

Velkým přínosem pro posilování rozvoje a etablování občanské společnosti byla kampaň „30 dní pro neziskový sektor“ (Informační desky ke kampani, 2002). Jednalo se o celostátní akci, která se v ČR konala od roku 1998. Pořadatelem bylo Informační centrum neziskových organizací, o.p.s. (ICN). Jubilejním desátým ročníkem tradice skončila.

Kampaň nabízela prostor pro diskuzi o významu a práci neziskových organizací. Občanským iniciativám nabízela především možnost zviditelnit svou činnost a veřejnosti ukázat široké spektrum občanského sektoru. Tematické okruhy pro kampaně byly různé, vždy s ohledem na aktuální otázky v oblasti neziskového sektoru, jak je zřejmé dále. Například: „Každá pomoc má svůj smysl“ (1998), „Občanské iniciativy a stát – všestranně prospěšné partnerství“ (1999), „Evropská unie, seznamte se, prosím“ (2001), „Důvěryhodnost neziskových organizací“ (2004), „Individuální dárcovství“ (2005), „Snižte si daňový základ aneb i zaměstnanci mají tuto možnost“ (2006).

Mezi zásadní změny ve vývoji neziskového sektoru patřilo v rámci reformy veřejné správy také vznik krajů⁵, které začaly zásadním způsobem ovlivňovat situaci neziskových organizací v regionu.

3.2 Společensko politický kontext

Je zřejmé, že postoj státu k neziskovému sektoru za dlouhé vlády autoritářských režimů po sobě zanechal zvláštní dědictví.

---

⁵ Kraj a jeho orgány vymezuje zákon 129/2000 Sb., o krajích, který nabyl účinnosti dnem voleb do zastupitelstev krajů v listopadu 2000, respektive dnem 1. ledna 2001. Kraj je územní společenství občanů; náleží mu právo na samosprávu, které vykonává v rozsahu stanoveném v souladu s potřebami kraje. Kraj je ve veřejnoprávní korporaci; vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Kraj v samostatné působnosti působí ve svém územním obvodu v souladu s místními potřebami a s místními zvyklostmi o komplexní rozvoj svého území a o potřeby svých občanů, zejména o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče, o uspokojování potřeb ochrany a rozvoje zdravých životních podmínek, dopravy a spojů, potřeb informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku.

Potůček uvádí (1997), že celý vývoj procesu diverzity silně ovlivňovaly vztahy hlav státu s představiteli nově formovaných zájmových skupin a klientská veřejnost. Pro rozvoj neziskových organizací a znovuvytváření občanské společnosti bylo zásadní, jaké hledisko zaujal po roce 1989 postkomunistický stát.

Různé postoje a představy o neziskovém sektoru měly vlivné vůdčí osobnosti české politiky, jak dokladují proslovy, úvahy a práce někdejšího českého premiéra a ekonoma Václava Klause a bývalého českého prezidenta Václava Havla. Byť patřili ve stejnou dobu k hlavním představitelům státu a spojoval je hluboký vztah k českému národu a víra v demokracii (Potůček, 1997), zásadně odlišným způsobem chápali podstatu občanské společnosti. Jak Potůček v kapitole Volba společnosti: Havel versus Klaus (Potůček, 2000, s. 5 – 6) uvádí, postoj Klause k občanskému sektoru a občanské společnosti je oproti vřelému postoji Havla silně rezervovaný.

„Klaus dává jednoznačně přednost společnosti svobodných občanů před zavádějící myšlenkou takzvané občanské společnosti. Obává se, že pod pojmem občanské společnosti se skrývá jakási kolektivita, chápána jako cosi víc nežli společenství svobodných individuí; že to má být jakési vylepšení a doplnění výchozího občanského principu. S tím je spojena jeho nechuť k institucím občanského sektoru, které jsou ztělesněním této kolektivní identity, v roli mediátorů politického vlivu. ... Havlovi je naopak pojem občanské společnosti obzvláště drahý. Vnímá ji jako výraz pozitivního zájmu občanů o věci veřejné. Kolektivní občanský aktivismus - promítající se do činnosti nejrozličnějších spolků a jiných nevládních či neziskových organizací - nejen že posiluje občanské sebevědomí, ale podporuje i takové hodnoty, jako je ohled na bližní. Ve stabilní demokracii jsou lidé ochotni se aktivně a z vlastní vůle účastnit díla, které směřuje k blahu jiných i k obecnému obecnému blahu. Tím, že tak lidé činí, přebírají část úkolů, o něž by se jinak musel postarat stát.“ (Potůček, 2000, s. 5 – 6)

Přístup řady politiků k podpoře občanského sektoru je i v dnešní době velmi rezervovaný. Je to způsobeno nedostatkem informací a přesného vymezení veřejné prospěšnosti. To vše úzce souvisí s legislativním zakotvením, kterému se věnuje kapitola č. 2.3

3.3 Členství ČR v EU a jeho význam pro neziskový sektor

Vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004 s sebou přinesl výzvu v podobě možnosti navazovat partnerství a využívat fondy EU v rámci aktivit neziskových organizací. Členstvím se výrazně posílil význam a vliv mnoha nestátních neziskových subjektů, které na základě podaných grantových žádostí uspěly a mohly tak realizovat své projekty. Díky tomu je neziskovým organizacím umožněno prostřednictvím společných projektů rozvíjet partnerství, vytvářet národní sítě a různé asociace.

Jak uvádí webový portál Evropského sociálního fondu v ČR, objem finančních prostředků z Evropských sociálních fondů⁶ (ESF) pro programovací období 2004 – 2006 činil 456, 98 mil. EUR. Pro současné programovací období 2007 – 2013 činí objem těchto prostředků 3, 8 mld. EUR.

Ze studie Dopady čerpání fondů Evropské unie na změny v organizační struktuře nestátních neziskových organizací (Škarabelová a kol., 2008) vyplývá, že mezi obecné pozitivní dopady čerpání fondů Evropské unie na neziskové organizace lze řadit možnost získání velkého objemu finančních prostředků na dobu delší, než je obvyklý jeden rok u jiných grantových zdrojů.

Velikou výhodou těchto zdrojů je možnost jejich využití i na drobné investice (jako je např. vybavení kanceláří apod.). Díky prostředkům z EU je také možné rozvíjet nejen stávající, ale i zcela nové aktivity.

---

⁶ Je jedním ze tří strukturálních fondů EU a je klíčovým finančním nástrojem pro realizování Evropské strategie zaměstnanosti, podpory sociálního začleňování osob a rovných příležitostí se zaměřením na rozvoj trhu práce a lidských zdrojů.

Finanční podpora z EU umožňuje zaměstnat nové síly, zajistit nově vzniklá pracovní místa a získat prostředky na vzdělávání současných i budoucích zaměstnanců. Vznik nových pozic ovlivňuje vymezení kompetencí a odpovědnosti, což často vede k profesionalizaci organizace (přechod od čistě dobrovolnických aktivit k profesionálnímu vedení neziskových organizací).

Je třeba si uvědomit, že Evropské fondy jsou pouze jedním z finančních zdrojů pro realizaci projektů. Tyto zdroje je nutné kofinancovat a to s sebou přináší i řadu nevýhod. Jedná se zejména o problémy s opožděním finančních prostředků plynoucích z těchto fondů. Náročná administrativa související s grantovými žádostmi a samotným čerpáním prostředků ze strukturálních fondů způsobuje, že pro některé neziskové organizace jsou tyto prostředky naprosto nedostupné. Paradoxně pak dochází k tomu, že je kladen větší důraz na administrativu projektu, než na jeho samotný obsah.

Jak ve své studii Škarabelová dále polemizuje (2008), nevhodným se také může zdát výběr pouze určité oblasti, která je v daném období ze strukturálních fondů podporována (jde o tzv. výzvy). Aby mohly neziskové organizace dosáhnout na tyto prostředky, musí své projektové žádosti přizpůsobovat právě té oblasti, která je zrovna výzvou vyhlašována. Ne vždy tak mohou být pokryty aktuální témata v požadovaném rozsahu.

Už nyní se hovoří o tzv. dlouhodobé udržitelnosti. Co se stane s neziskovými organizacemi, které jsou z větší části odkázané právě na finanční prostředky z Evropských strukturálních fondů, když v roce 2013 tato podpora skončí? Je třeba si toto omezení uvědomit a už teď plánovat další způsoby financování neziskových aktivit. Vzhledem k systému tzv. vícezdrojového financování, zpracování grantových žádostí a plánování dalšího budoucího vývoje, jsou neziskové organizace nuceny strategicky uvažovat. Rozvíjení spolupráce s firmami i jednotlivci může patřit k důležitému strategickému kroku. V tomto

případě mluvíme o individuálním či firemním dárcovství, které je blíže specifikováno v kapitole č. 4. 7 a 4. 8

4 Zdroje financování neziskových organizací

Prvním impulsem k založení neziskové (především soukromé) organizace bývá většinou lidské nadšení a větší podíl dobrovolné práce. Pokud však chce organizace pracovat dobře a profesionálně, musí svoji činnost zabezpečit zejména finančně.

Financování neziskových organizací je založeno z velké části na získávání prostředků na určité projekty, které jsou omezeny aktivitami, časem a finančními náklady, o které organizace různé subjekty žádají. Nejsou to ani tak lidské zdroje, či špatná strategie neziskových organizací, co nejvíce ohrožuje jejich rozvoj, ale právě nedostatek finančních prostředků. Téměř každý typ neziskové organizace se tímto problémem potýká. Přestože v České republice existuje poměrně dobře rozvinutý systém financování, nejsou všechny organizace schopny zajistit svůj plynulý chod.

Pokud se podaří získat finanční prostředky na pomoc, rozvoj či realizaci určité služby nebo projektu, problémem zůstává, jak získat prostředky na provoz a správu organizace. Bohužel stále převládá zájem dárců poskytnout prostředky na obecně prospěšné účely, ale podpořit rozvoj a chod organizace už méně. V obou případech jde o stejný účel. Pokud nejsou pokryty potřeby neziskové organizace na udržitelný rozvoj, nelze dosáhnout požadovaného veřejně prospěšného zájmu, za jehož účelem byla organizace založena.

Pro stabilní chod a činnost neziskových organizací se využívá prostředků z tzv. vícezdrojového financování.

Zdroje těchto financí Škarabelová (2002) dělí na:

- veřejné, na kterých se podílejí instituce veřejné správy, tj. státní správy a samosprávy,
- neveřejné (tuzemské i zahraniční).

Zdroje financí z neveřejných zdrojů lze získat:

- z tuzemských i zahraničních nadací,
  - členskými příspěvky,
  - příjmů z vlastní činnosti,
  - daňovým a poplatkovým zvýhodněním,
  - částečnými příjmy z loterií a her,
  - dary od občanů – individuální dárci tuzemští i zahraniční,
  - dary od firem – firemní dárcovství, firemní nadace a fondy.
- (Škarabelová, 2002)

Každý z uvedených zdrojů s sebou nese určitá specifika, která jsou popsána na následujících stránkách.

4.1 Státní instituce a samospráva

Mezi zdroje z této skupiny patří jednotlivá resortní ministerstva, která mají své grantové systémy a pravidelně vyhlašují tzv. grantová řízení, kde se občanská sdružení, nadace i obecně prospěšné společnosti mohou ucházet o dotace. Typy organizací jako církve a politické strany mají na státní příspěvek ze zákona nárok. Dále sem patří například státní fondy a v neposlední řadě městské, krajské a okresní úřady.

Systém veřejného financování neziskových organizací má vysoce centralizovaný charakter. Většina finančních prostředků je distribuována centrálními orgány sídlícími v Praze. Dle údajů z Rozboru financování nestátních organizací z veřejných rozpočtů (2007) byla

v roce 2007 ze státního rozpočtu poskytnuta částka 6 600 mil. Kč. Největší objem dotací směřoval do oblasti sociálních věcí a politiky zaměstnanosti (1 475 mil. Kč, 22 %) a tělovýchovy (1 347 mil. Kč, 20, 5 %). Podpořené subjekty, které mají své sídlo v Praze, získaly více než 49 % z celkového objemu. Největšími příjemci dotací ze státního rozpočtu byly Český svaz tělesné výchovy, Nadace rozvoje občanské společnosti a Horská služba ČR. Ty získaly téměř 16 % objemu dotací.

4.2 Nadace, nadační fondy

K závěru roku 2008 bylo dle Českého statistického úřadu registrováno 411 nadací a 1095 nadačních fondů. Rozdíl mezi nadací a nadačním fondem je v tom, že nadace mají registrované nadační jmění, které je minimálně 500 000 Kč a hospodaří pouze s jeho výnosy (a s ostatním majetkem). Oproti tomu nadační fond spíše získává a rozděluje prostředky bez povinnosti vytvářet trvalé zdroje. (Müller, 2002)

Základním kapitálem nadací je nadační jmění, jehož výnosy jsou používány k dosahování cílů nadace. Nadační jmění je nedotknutelné a jeho výše určuje míru stability nadace. Dle občanského sdružení Fóra dárců je rozdíl mezi českými nadacemi a nadacemi s dlouhou tradicí ve vyspělých zemí právě ve výši nadačního jmění. Zatímco nadace v západních zemích do velké míry uskutečňují svou činnost z výnosů nadačního jmění, nadační jmění českých nadací je pro tento účel nedostatečné. Většina českých nadací je tudíž při své činnosti odkázána na dary, které záhy přerozděluje dále.

S žádostí o grant dle pevně stanovených pravidel je možné se obrátit na několik českých i zahraničních nadací či zahraničních zdrojů zde založených (např. Nadace rozvoje občanské společnosti, Open Society Fund Praha, apod.)

Rozbor financování z roku 2007 uvádí, že nadace rozdělily v roce 2007 přes 420 mil. Kč, což činilo o 18, 5 milionů korun víc než v roce

2006. Největší objem příspěvků poskytly nadace sídlící v Praze a Brně. Nadace se sídlem v Praze rozdělily 347 mil. Kč. České nadace se podílely na financování neziskového sektoru šesti procenty.

Jak je z tohoto údaje patrné, nadace nemají zdaleka dostatek peněz na to, aby mohly při financování organizací neziskového sektoru v plné míře plnit funkci alternativního zdroje financí.

4.3 Členské příspěvky

Jde o předem plánovaný finanční zdroj, který tvoří pravidelné členské příspěvky. Uplatňují se v organizacích, které jsou konstituovány na členském principu (družstva, profesní komory, některé církevní a náboženské společnosti, apod.). (Müller, 2000)

4.4 Vlastní činnost

Do této skupiny se řadí příspěvky z hlavní (neziskové) i z vedlejší (hospodářské) činnosti organizace. Hlavními činnostmi se rozumí převážně prodej vlastních výrobků (např. výrobky chráněných dílen pro tělesně či mentálně postižené), kterou organizace provozuje, nebo publikace, které vydává. Do vedlejší, hospodářské činnosti, která je v poslední době označována také jako podnikatelská činnost, patří pořádání osvětových přednášek, vzdělávacích seminářů, plesů, aukcí, burz apod. (Müller, 2000 a Škarabelová, 2002)

Ekonomické příjmy z vlastní činnosti úzce souvisí s právními předpisy vždy konkrétního typu neziskové organizace. Některé právní formy k rozvoji vlastních podnikatelských aktivit přispívají, občanská sdružení, jiné nikoliv, nadační fondy a obecně prospěšné společnosti. Zákon zvýhodňuje ekonomickou činnost neziskové organizace částečným osvobozením od daně, pokud zisk z těchto příjmů nepřekračuje 300 tis. Kč. Toto zvýhodnění lze považovat za stimul

zejména pro menší organizace, které by tak mohly částečně pokrýt ztráty ze svých neziskových činností.

4.4.1 Marketing

Vlastní ekonomická činnost je úzce spjata s marketingem a public relation. Ačkoliv by se mohlo zdát, že marketingová strategie byla původně vyvinuta pouze pro výrobní podniky s cílem dosáhnout zisku na základě uspokojení zákazníka, v současné době znamená velkou příležitost i pro neziskové subjekty. (Škarabelová, 2002)

Marketing se v neziskové sféře často soustřeďuje na image, který si organizace vytváří ve vztahu k veřejnosti, a na pověst, které se může těšit. Jak píše Hannagan (1996, s. 36) *„Image organizace je nehmatatelným faktorem odrážejícím názory okolního prostředí na ni a na kvalitu jejích služeb.“*

Hannagan také zdůrazňuje (1996, s. 37): *„Potřeba marketingu v neziskovém sektoru vyplývá z důležitosti kvality služeb a z toho, jak tyto služby vyhovují potřebám jejich uživatelů. Vysoce kvalitní služba bude pravděpodobně vnímána jako užitečná, efektivní a hodná pravidelného financování.“*

Co se týče vlastní propagační strategie, neodlišuje se výrazně od strategie, které volí ryze ekonomické subjekty. Jde o komunikaci se zákazníky (klienty) a potenciálními zákazníky. Velké reklamní firmy se rády spojují s některými neziskovými partnery a společně pro ně vytváří netradiční formy propagace a služeb, využívají jiných přístupů a dávají volnost vlastní kreativě. V poslední době se stává určitým image reklamní agentury, provádět pro bono služby vybrané neziskové organizace. I toto spojení je další příležitostí, jak mohou neziskové organizace profesionalizovat své služby a ve větší míře působit na jednotlivce i společnost.

4.5 Daňová zvýhodnění a úlevy

Zvláštní daňový režim, který vyplývá z neziskové činnosti a poslání neziskových organizací, je svým způsobem také nepřímá podpora neziskového sektoru. Například při zdaňování příjmu postupují neziskové organizace odlišným způsobem než běžní plátcí (podnikatelský subjekt). (Müller, 2000)

Velkým přínosem v této oblasti by mohl být zákon o veřejně prospěšných organizacích, který je v současné době v připomínkovém řízení, viz. Kapitola č. 2. 3. Organizacím, které budou splňovat statut „neziskovosti“, se dle návrhu tvůrců zákona výrazně usnadní přístup k prostředkům z veřejných zdrojů a budou mít nárok na příslušné daňové a poplatkové úlevy.

Částečně daňově osvobozeni jsou také dárci a přispěvatelé neziskových činností. Podle zákona o daních z příjmů, jak uvádí Müller (2000), si může právnická osoba odečíst ze základu daně hodnotu darů na účely, které blíže specifikuje zákon, nejvýše 2 %. Platí to v případě, pokud hodnota daru činí alespoň 2 000 Kč. Takto poskytnutý dar je účelově vázán a je osvobozen od daně darovací. Dar lze získat na základě darovací smlouvy, která přesně vymezuje účel daru. Od základu daně si částku, jejíž úhrnná hodnota ve zdaňovacím období přesáhne 2 % nebo činní alespoň 1 000 Kč, může odečíst také fyzická osoba. Daň z přidané hodnoty, daň z nemovitostí, daň silniční, dědická, darovací a z převodu nemovitostí spadá také do oblasti daňového zvýhodnění subjektů, které nejsou zřízeny pro podnikatelskou činnost a splňují zákonem vymezené podmínky.

Specifický daňový systém, který stát používá na podporu veřejně prospěšných činností, tj. daňové assignace, více rozvíjí kapitola č. 2. 4

4.6 Příjmy z loterií a spotřebitelských her

Dle zákona o loteriích a hazardních hrách č. 202/1990 Sb. musí být stanovené procento výtěžku z loterie použito na veřejně prospěšný účel, který je uveden v povolení loterie. (Müller, 2000)

Tento zákon tak kompenzuje malý společenský přínos kasin, loterií a ostatních hazardních her a upravuje procentuální výši výtěžku provozovatele, ve kterém by se měl tento podíl pohybovat a stanovuje rozpětí od 6 do 20 %. Způsob financování různých aktivit a projektů neziskového sektoru z těchto prostředků je v poslední době velmi diskutovaný.

4. – 5. května roku 2009 v době aktivit českého předsednictví EU proběhla v Brně významná konference „Evropa angažovaných občanů“ k udržitelnému neziskovému sektoru v Evropě. Konference se účastnilo 120 účastníků ze 17 zemí a mimo jiné se v diskusních odborných panelech věnovali tématu financování neziskových organizací. Mezi spolehlivé a dlouhodobé financování neziskového sektoru byly doporučeny právě finanční prostředky plynoucí z loterií a spotřebitelských her.

Jak uvádí následující Tabulka č. 1 přehledu výsledků z provozování loterií a jiných podobných her za období 2003 - 2008, sázení se v České republice těší veliké oblibě a objem vsazovaných peněz stále roste.

Tabulka . 1

(Údaje uvedeny v milionech Kč)

Rok	Vsazeno	Vyplaceno	Příjmy ze hry	Správní poplatky	Odvod na VPÚ*
2003	77 987,4	59 095,3	18 892,1	2 009,2	1 917,5
2004	84 595,5	64 167,6	20 427,7	2 219,2	2 114,1
2005	90 658,1	69 047,8	21 607,5	2 283,6	2 342,2
2006	98 088,4	76 204,2	21 882,2	2 507,0	2 419,9
2007	108 330,8	83 972,7	24 357,1	2 739,8	2 396,4
2008	128 514,6	98 556,0	29 958,6	4 224,8	3 455,9

Zdroj: Portál ministerstva financí, Přehled výsledků z provozování loterií a jiných podobných her za roky 2002 až 2008. * Veřejně prospěšný účel.

Největší podíl na celkových odvodech na veřejně prospěšné účely má v České republice každoročně Sazka, a.s. Její podíl na celkovém objemu tržeb z hazardních her se každoročně pohybuje v rozmezí 11 – 12 %. Odvody rozdělují především akcionáři a vzhledem k tomu, že majoritní podíl akcií (82 %) vlastní Český svaz tělesné výchovy a sportu a Česká obec sokolská, převážná část prostředků je odvedena na sportovní účely. Jak vyplývá z výroční zprávy Sazky v roce 2007, tato částka činila 1 036 895, - Kč .

Problémem současné legislativní úpravy v oblasti loterií a hazardu je jeho nepřesné vymezení a jistá vágnost. Zákon přesně nedefinuje oblasti veřejné prospěšnosti. Citace § 4 odst. 2 zákona: „*Povolení se vydá, jestliže provozování loterií a jiných podobných her je v souladu s jinými právními předpisy, nenarušuje veřejný pořádek, je zaručeno jejich řádné provozování včetně řádného technického vybavení a bude-li na sociální, zdravotní, sportovní, ekologický, kulturní nebo jinak veřejně prospěšný účel použito části výtěžku ...*“ (Hladká, 2009, s. 8)

Prostředky, které by tak měly putovat do veřejně prospěšné oblasti, se mohou skrýt pod řadu jiných aktivit, jejichž otázka veřejné prospěšnosti je spíš sporná.

Poměrně vágní vymezení se pojí na výši odvodu části výtěžku na veřejně prospěšné účely, který se v současné situaci odvíjí od čistého výtěžku (tj. od odečtení vlastních nákladů provozovatele) a který zákon vymezuje v rozmezí 6 % až 20 %. V některých zemích EU, kde má sázení dlouhou tradici, např. Velká Británie, je odvod těchto prostředků procentuálně stanoven z celkových příjmů provozovatele a jeho výše dosahuje až 28 %. (Good Causes, 2009)

Analýza, kterou provedlo Fórum dárců (Výroční zpráva Fóra dárců, 2003), prokázala v tomto ohledu mnohé nedostatky. Mimo jiné třeba fakt, že kasina a jiné hazardní podniky zakládají své nadace a nadační fondy a tím nejenom rozhodují o konečném příjemci, ale část peněz mohou použít na provoz nadace, tedy vlastně pro sebe.

S tímto diskutovaným zákonem úzce souvisí koncept charitativních loterií jako významný zdroj financování neziskových aktivit v budoucnu. Tento nástroj podpory neziskových organizací byl také jedním z diskutovaných bodů konference „Evropa angažovaných občanů“ v květnu 2009.

Princip charitativní loterie může například spočívat v tom, že z každé utracené částky za los nebo tiket jde přesný podíl na tzv. loterijní fond. Tento model v roce 1994 zahájila Britská národní loterie, The National Lottery Good Cause. Prostředky takto získané jsou určeny na realizaci projektů v neziskovém sektoru tzv. Good Causes. Dle nejnovějších statistik od svého vzniku takto Národní loterie rozdělila přes 23 bilionů liber. (Good Causes, 2009)

Výhodou tohoto modelu je transparentnost takto získaných prostředků a v budoucnu by se tak mohl stát vzorem pro některé státem řízené české loterijní systémy.

4.7 Individuální dárcovství

Podíl individuálních dárců neziskovým organizacím byl v roce 2003 mezi českými obyvateli 47 % (Vajdová, 2004) a lze předpokládat, že stále roste. V současné době probíhá vyhodnocování šetření výzkumu Dárcovství v očích české veřejnosti, který realizuje Centrum pro výzkum neziskového sektoru, jehož výsledky budou známy v létě 2009.

Individuální dárci tvoří pro neziskové organizace nejen velmi zajímavý zdroj financí, ale představují jakéhosi „spojence“ neziskové organizace s veřejností. Získání individuálního darce, který by podporoval činnost organizace kontinuálně a dlouhodobě, je velmi složitá práce a neexistuje pro to přesný návod. Tento způsob dárcovství lze rozdělit na anonymní a neanonymní. Přičemž každý má své výhody a nevýhody. Anonymním způsobem dárcovství jsou například dnes masově využívané dárcovské textové zprávy tzv. DMS. Způsob individuální dárcovské podpory pomocí DMS umožňuje od roku 2005 velmi jednoduše podpořit veřejně prospěšné projekty. K těm nejúspěšnějším patřil například sbírkový projekt DMS Asie na pomoc dětem tsunami, benefiční koncerty, Květinový den, aj.

4.8 Firemní dárcovství

S finanční otázkou úzce souvisí problematika firemního dárcovství. V ČR se podle výzkumu firemního dárcovství, který realizovalo Fórum dárců a Ágnes (Výroční zpráva Fóra dárců, 2007) dárcovství věnuje 67 % firem. Přesto, že to není nízké procento, existuje řada firem, které má vynikající předpoklady pro firemní dárcovství, ale nevyužívají jich.

S firemním dárcovstvím je v poslední době spojován tzv. koncept sociální odpovědnosti firem (CSR, viz. Kapitola č. 1. 1). Zahraniční firmy vědí, že dnes patří k dobré pověsti úspěšného podniku i dobročinné aktivity, v České republice se to firmy teprve učí. Firemní dárcovství

souvisí se spíše filozofickou otázkou odpovědnosti, zejména velkých korporací za kvalitu života společnosti.

Spolupráce firem a neziskových organizací má různé úrovně. Na nejnižším stupni je intuitivní a náhodná, často jednorázová firemní pomoc, kdy firma poskytne dar nebo finanční příspěvek jedné nebo několika vybraným neziskovým organizacím na požadovaný účel či podporu určitého konkrétního projektu. Promyšlenější formou je systémová a dlouhodobá podpora vybrané oblasti, která si firma spolu s neziskovou organizací vymezí a spolupracuje na společném projektu. Osvědčeným a zajímavým způsobem takové spolupráce je např. tzv. cause related marketing (sdílený marketing, marketing dobré věci nebo win-win marketing) nebo matchingový fond⁷. Společné projekty firem a neziskových organizací vyžadují různou míru participace, vstřícnosti a pochopení obou zúčastněných stran.

V některých případech firmy za tímto účelem zakládají vlastní nadace nebo nadační fondy. Jedná se o samostatné právní subjekty, které fungují na stejném principu jako jakákoli jiná nadace. Jejich zakladateli jsou firmy, které rovněž poskytují většinu (nebo veškeré) prostředky na podporu veřejně prospěšných projektů i na provoz nadace. Firemní nadace v ČR fungují buď tak, že rozdělují každoročně přidělený rozpočet od mateřské firmy, nebo mají samy velké nadační jmění, jehož výnosy každoročně věnují na veřejně prospěšné účely.

Zcela zvláštní kategorií jsou firemní nadace, které vedle zdrojů od mateřské firmy získávají i další zdroje, například od jiných firem, pořádají samy veřejné sbírky apod. Mezi nejvýznamnější firemní nadace, které zprostředkovávají účelnou a efektivní podporu veřejně prospěšných činností, tzv. firemní donátory, patří například Nadace České spořitelny, Nadace Vodafone, Nadace O2, Nadace OKD, Nadace ČEZ aj.

---

⁷Matchingový fond je založen na principu, kdy zainteresovaní mezi sebou získávají prostředky na podporu určitého projektu i ve veřejně prospěšné aktivitu a firma pak tyto prostředky navýší o například zdvojnásobí či trojnásobí.

Od roku 2004 pořádá Fórum dárců ve spolupráci s CZECH TOP 100 prozatím jediný žebříček, který je určen společensky odpovědným firmám a který sleduje finanční i nefinanční příspěvky, jež firmy poskytují na veřejně prospěšné projekty.

Do žebříčku Top firemní filantrop se může zapojit každá firma z nejrůznějšího odvětví, která podporuje veřejně prospěšné projekty. Za rok 2008 se dle Hospodářských novin (Žebříček: Firmy daly letos na charitu..., 2008) největším filantropem stala energetická společnost ČEZ (241 mil. Kč) a Česká spořitelna (60 mil. Kč).

Dalším způsobem podpory je dlouhodobé partnerství. Firma dlouhodobě podporuje jednu nebo více vybraných organizací, s nimiž má dobrou zkušenost. Společně se podílejí na nových projektech a nových formách spolupráce. Partnerem pro tyto účely může pro firmu být rovněž nadace. Zejména pokud má firma zájem podporovat více oblastí, může nadace nabídnout své odborné znalosti v daných oblastech a převzít veškeré administrativní zatížení, které s realizací projektů vzniká. Příspěvek nadaci může být bez omezení, tzn. že firma ponechá rozhodnutí, kam by měly prostředky směřovat, výlučně na nadaci. Firma však může mít rovněž specifický zájem na tom, kterou oblast, příp. cílové skupiny podpořit - nadace tedy pro tyto účely může zřídit zvláštní dárcovský fond (takovýto fond může mít ve svém názvu jméno firmy), který bude spravovat, ale zároveň z něho bude na konkrétní oblast pravidelně přispívat.

4.8.1 Sponzoring versus dárcovství

Jak vyplývá ze zprávy o stavu neziskového sektoru v ČR v roce 2007, 45 % firem se vedle dárcovství věnuje také sponzoringu.

Hlavatá uvádí (2007, s. 20): „*Sponzorství se od dárcovství odlišuje zejména z hlediska očekávání firmy a daňového dopadu.*“ Pojmy jako „charita“, „dobročinnost“, „mecenášství“ jsou založeny na nezištném darování. Z právního hlediska to znamená, že firma poskytuje dar, ale

od obdarovaného nevyžaduje žádné protiplnění, tj. uvedení svého loga na propagačních materiálech, zveřejnění jména dárce v médiích, apod. Oproti tomu sponzoring je peněžní nebo jiná forma podpory, poskytnutá za dohodnutou protislužbu. Celý proces sponzoringu je upraven ve smlouvě o reklamě nebo o sponzoringu, kde příjemce jasně vykáže činnosti směřující k naplnění zejména marketingových cílů sponzora. Jde o nástroj komunikace na podporu určité události, akce, produktu nebo služby.

„Sponzoring se zahrnuje do nákladů, které jsou součástí firemních rozpočtů a nijak nesouvisejí s odpočtem z daní, jak je tomu u darů. Dar lze až do výše 5 % odepsat ze základu daně“. (Hlavatá, 2007, s. 20)

V případě sponzoringu jde nejčastěji o krátkodobou, jednorázovou akci mediálního charakteru, která může, ale nemusí být veřejně prospěšná. Oproti tomu dárcovství má podobu dlouhodobé podpory vybrané aktivity nebo organizace, která je předem pečlivě zvolena na základě konkrétní dárcovské strategie podniku.

Lze říci, že neziskové organizace i firmy se navzájem potřebují. Hlavatá (tamtéž) se domnívá, že neziskové organizace potřebují firemní peníze pro realizaci svých obecně prospěšných činností a firmy potřebují právě tyto nositele či vykonavatele svých obecně prospěšných aktivit v rámci deklarované společenské odpovědnosti. Problém nastává ve chvíli, kdy se začne vyjednávat o cílech dárcovství. *„Firmy je chápou jako prvoplánový nástroj pro marketing produktů či lobbying, NO je někdy chápou jako povinné odevzdávání firemních peněz na ne příliš specifikované bohulibé účely“.* (Hlavatá, 2004, s. 20)

Zástupci neziskových organizací mohou mít pocit, že se stali jen nástrojem k plnění firemních marketingových cílů. Majitelé firem naopak vnímají situaci tak, že nezisková organizace se věnuje výhradně svému poslání a šíření dobrého jména firmy je na podřadném místě.

Neziskové organizace navíc nemají mnohdy skvěle zvládnuté marketingové strategie a neumí se prosadit v médiích. Aby nedocházelo

k takovému rozporu, je nutné předem vzít v úvahu, že firma o svých darech ve většině případů uvažuje jako o svojí investici a jasně stanovit na začátku spolupráce, zda půjde o sponzoring, nebo dárcovství.

4.9 Fundraising

V souvislosti s získávání finančních prostředků nelze opomenout často skloňovaný termín fundraising. Jde o různé metody a postupy, jak získat finanční ale i dalších prostředky, které zajistí chod neziskové organizace (Kishbaugh, 2008)

Patří sem prostředky získané z grantů nadací, státních institucí, individuálního a firemního dárcovství, sbírek, aukcí, benefičních akcí, direct mailingu, loterií, reklamy, odkazů v závěti aj.

V minulosti spočívaly fundraisingové aktivity převážně v získávání prostředků od státních a místních správních orgánů a fundraising ve formě samostatných a relativně nezávislých aktivit podnikatelského typu byl spíše výjimečný. V současné době se fundraising stává důležitou součástí práce samotné neziskové organizace a v mnohém rozhoduje o míře jejího úspěchu, rozvoji a dalším rozšíření. Dotýká se i dalších oblastí jako je marketing, public relations a strategického řízení. Fundraisingové aktivity spadají do kompetencí tzv. fundraisera, který se této činnosti výhradně věnuje.

Dle Kishbaugh (2008) je velice důležité pro tento úkol vybrat tu správnou osobu a definovat jeho role v organizaci.

Kishbaugh (tamtéž, s. 3) vymezuje roli fundraisera takto:

- Leader
- Zpravodaj
- Manažer
- Spisovatel
- Pořadatele benefičních a dalších akcí

- Motivátor
- Dobrovolník
- Řečník

Vedle výše uvedených rolí musí fundraiser ovládat danou problematiku, která se vztahuje k činnostem konkrétní organizace, musí umět nalézt vhodný způsob jak oslovit ty správné dárce a zejména vědět, kde je nalézt. Fundraiser by měl být kreativní, přesvědčivý a trpělivý (je třeba počítat s tím, že první výsledky se dostaví třeba až po půl roce snažení). Měl by myslet analyticky, být proaktivní, schopen plánovat a ovládat informační technologie a nástroje.

Jedná se o široké spektrum znalostí a dovedností, které musí fundraiser nutně ovládat. Na tato témata vzniká velké množství workshopů, seminářů a rekvalifikačních kurzů. Jedním takovým kurzem je Rekvalifikační kurz v oblasti managementu fundraisingu, který je akreditován MŠMT a v rozsahu 140 hodin jej zajišťuje obecně prospěšná společnost Neziskovky.cz.

5 Shrnutí

Lze říci, že neziskové organizace a neziskový sektor mají v moderní a zdravé demokratické společnosti zcela zaslouženě své místo.

Vymezení a udržení takového místa však závisí na mnoha ohledech. Je nutné vyvinout takové aktivity, které budou případné aspekty ohrožení ztráty takové pozice eliminovat a zároveň zajistí stabilitu neziskového sektoru. Aby se mohla činnost neziskových organizací i nadále rozvíjet, je nutné učinit takové kroky, které povedou k získání podpory veřejnosti a státu. Příležitostí je v tomto směru celá řada. Transparentnost, důvěra a informovanost mohou být právě jedny z těch, nejsou dosud zcela využity.

Neziskové organizace by v hlavní řadě neměly podceňovat styk s veřejností a využívat různých nástrojů, které se běžně používají

v podnikatelské sféře. Ve vztahu ke státu a veřejné správě jde navíc o respektování neziskové organizace jako rovnocenného partnera či experta daného problému. S tím vším úzce souvisí stimulující nastavení legislativy, definování jasných pravidel fungování a přesné vymezení rolí státu. Pro efektivní fungování neziskových organizací je nutné stanovit jasná, transparentní, avšak nikoliv svazující pravidla, která by umožnila svobodně rozvíjet vlastní aktivity.

Aby mohl být potenciál neziskových organizací naplno využit, musí vzniknout takové podmínky, které by potřebnou ekonomickou nezávislost, autonomii a stabilitu udržely. Jednou z takových podmínek by mohlo být zavedení přesného shromažďování statistických dat o činnosti, počtu zaměstnanců, výši výnosů a počtu aktivně působících neziskových organizací. S takto jasnými údaji lze operativně nakládat a zároveň na nich deklarovat důležitost podpory neziskových organizací i v budoucnu.

Významným krokem v této oblasti může být Koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru (předložené Radou vlády pro nestátní neziskové organizace), kterou 5. ledna 2009 schválila vláda.

Do roku 2013 by měla vláda a veřejná správa podniknout takové kroky, které by naplňovaly stanovené vize (Zhodnocení koncepce, 2008):

- transparentní neziskový sektor jako rovnocenný a vítaný partner veřejné správy na místní, regionální i národní úrovni,
- neziskový sektor má pevnou oporu v zákonech a nové právní úpravy neomezují aktivity občanů a činnost neziskových organizací,
- neziskové organizace mají dlouhodobě stabilní finanční zdroje různých typů a kvalitní personální a technické kapacity pro rozvoj činnosti a veřejné prospěšnosti.

6 Hodnocení činnosti Nadace Terezy Maxové

Pro názorné uvedení a konkretizaci jak příležitostí, tak ohrožení, které se týkají rozvoje neziskových organizací, je pro potřeby této práce vybrána česká nezisková organizace, která se může řadit mezi nejznámější, a to Nadace Terezy Maxové (dále jen nadace).

Nadace působí v oblasti sociálních služeb a její hlavní cíle jsou podpora a pomoc dětem vyrůstajících v ústavní péči. Je také současně členem významné asociace nadací Fóra dárců, které se významně podílí na podpoře a rozvoji filantropie v České republice.

Hodnocení činnosti nadace je zkoumáno pomocí vybraných parametrů, které jsou jedny z určujících možných příležitostí budoucího rozvoje nadace a naopak možných hrožících ohrožení.

- Způsob komunikace s veřejností
- Předpoklady naplňování cílů a poslání
- Budoucí rozvoj organizace

Zvolení způsobu komunikace s veřejností je sledováno na základě kritérií, jak nadace informuje veřejnost o svých aktivitách a činnostech.

Zajištění finančních zdrojů je hlavním předpoklad pro to, aby mohly být naplňovány cíle a poslání nadace. Hlavní zdroje způsobu financování činnosti nadace a reakce na aktuální potřeby se staly základním měřítkem zkoumání těchto předpokladů. Současně je hodnocen budoucí rozvoj organizace a jejího organizačního uspořádání.

Zkoumání zvolených parametrů se opíralo o dostupné informace, kterých je však obecně v oblasti zkoumání neziskového sektoru nedostatečné množství. Skutečnost, že je nadace na základě Zákona o nadacích a nadačních fondech č. 227/1997 Sb. povinna zveřejňovat veškerou svoji činnost v každoroční výroční zprávě, je důležitým faktorem pro transparentnost nadační činnosti.

Důležitým informačním zdrojem údajů o činnosti organizace byly zejména výroční zprávy za roky 1998 až 2007 a zveřejněné údaje o aktivitách organizace. Výsledky této práce mohly být upřesněny, doplněny a rozvíjeny díky tomu, že autorka práce nejprve jako dobrovolník a později jako zaměstnanec působila v Nadaci Terezy Maxové.

6.1 Stručně o historii a poslání nadace

Úvodem je třeba uvést několik informací o vzniku a hlavních cílech této nadace.

Nadace byla založena 22. 1. 1997 Františkem a Larisou Francírkovými se svolením tehdejší již velmi úspěšné české topmodelky Terezy Maxové, nejprve za účelem všestranné pomoci a podpory Kojeneckého ústavu při FTN v Praze - Krči. Tereza Maxová převzala patronát nad činností nadace a postupně se její podpora rozšířila na řešení problematiku dětí vyrůstajících mimo rámec přirozeného prostředí biologické rodiny. Vzhledem k tomu, že Česká republika drží smutné prvenství v počtu dětí umístěných v ústavní péči a v počtu dětí umístěných v náhradní rodině, stalo se prvořadým zájmem celistvě uchopit danou problematiku a kompenzovat nedostatek rodičovské péče a pozornosti. Z výzkumů UNICEF v roce 2007 vyplývá, že počet dětí umístěných dětí v ústavní péči v ČR na 100 tisíc obyvatel vzrostl na 1 672. (TransMONEE, 2008)

„Nadace Terezy Maxové tak deklaruje snahu o obnovu úcty ke každému narozenému lidskému životu, pomoc při probouzení zájmu o osud a uděl těchto dětí, podporu uvědomování si sounáležitosti lidské rodiny, v níž jeden nese odpovědnost za druhého i patronát nad těmi, jež vyrůstají v prostředí ústavní výchovy. Nadace Terezy Maxové představuje všestrannou finanční i materiální pomoc a podporu takových aktivit a činností, jež jsou s jejím posláním v souladu a účinně jej naplňují.“ (Status nadace)

6.2 Nadace v očích české veřejnosti

Tím, že je nadace spojována s vlastním jménem celebrity s sebou nese celou řadu výhod. Tento fakt je jedním z hlavních důvodů, proč známé osobnosti zakládají vlastní nadace, fondy, zaštiťují projekty, apod. Díky svému známému jménu a tváři dokáží lehce komunikovat s médii a velmi se tím zvětšuje pravděpodobnost, že jejich aktivity získají podporu široké veřejnosti.

To například deklaruje výzkum veřejného mínění, který se zaměřil na to, jak česká veřejnost vnímá činnost nadací.

Z výzkumu realizovaným v roce 2005 Fórem dárců vyplynulo, že je Nadace Terezy Maxové vedle Výboru dobré vůle Olgy Havlové, Nadace rozvoje občanské společnosti, Nadace Dagmar a Václava Havlových Vize 97 považována za jednu ze čtyř nejvýznamnějších v ČR (Newsletter 3 /2005). Následně v roce 2006 získala první místo v soutěži Czech TOP 100 (Czech Top 100, 2006) v kategorii sociální oblast.

Počátkem roku 2007 zpracovala společnost Newton Information Technology na zadání Fóra dárců analýzu medializace filantropie. Mezi nejvíce medializované nadace se v roce 2006 zařadila právě Nadace Terezy Maxové, o jejíž činnosti publikovala média druhý nejvyšší počet pozitivních referencí (Newsletter 1/2007)

6.2.1 Komunikační nástroje

Nadace si pro podporu svoji činnosti zvolila silné nástroje public relations, kterým se systematicky věnuje a rozvíjí. Cílovými skupinami, se kterými nadace komunikuje prostřednictvím mediálních nástrojů, se po řadu let její činnosti stali zejména potenciální dárci z řad firem a korporací a široká veřejnost. Jak vyplývá z analyzovaných výročních zpráv a materiálů public relations, komunikace nadace se v podstatě zaměřuje na tři oblasti.

První oblast je mediálně prezentována prostřednictvím nástrojů public relations v tisku, rozhlase, televizi, na internetových stránkách a je spojena s komunikací problematiky dětí vyrůstajících mimo rámec vlastní biologické rodiny. Sem lze zařadit například vyhlašování grantových výzev.

Ze statutu nadace vyplývá, že nadace poskytuje nadační příspěvky subjektům, jejichž aktivity a činnosti naplňují statutární poslání nadace – řešení problematiky dětí vyrůstajících mimo rámec přirozeného prostředí (své vlastní rodiny). Takové subjekty mohou celoročně žádat o příspěvky na projekty či akce v tzv. grantovém řízení. Na základě podané žádosti proběhne první a případně druhé kolo grantového řízení. Základními prvky grantového řízení je posouzení žádosti a v případě kladného rozhodnutí dojde k realizaci, monitoringu a evaluace poskytnutého příspěvku. V průběhu prvních pěti letech nadace specifikovala své grantové cíle a vymezila je do 5 skupin (Výroční zpráva, 2002): výzkum, publicita, prevence, rodina a kompenzace.

Druhou oblastí mediální prezentace jsou projekty, které řeší problémy dětí v ustavní výchově. Zde se kromě nástrojů public relations užívá hlavně reklama v tisku, rozhlase, televizi, na internetu, outdoorová komunikace či forma spotů před filmy v kinech. Veškerá komunikace vzniká v kooperaci nadace, partnera projektu a reklamní či PR agentury, která pro něj pracuje. Díky známé tváři patronky a jejím zkušenostem je spolupráce s PR agenturami založena na profesionální úrovni.

Mezi nejznámější projekty lze uvést ty, které jsou prezentovány například na vlastních webových stránkách či jedinečným způsobem oslovují veřejnost.

- Projekt Adopce.com

Od roku 2002 zpřístupňuje veřejnosti na vlastních internetových stránkách informace o náhradní rodinné péči a částečně se věnuje i publikační činnosti.

- Veřejná sbírka, projekt Dejme šanci dětem
První charitativní internetový projekt v ČR, který byl v roce 1999 spuštěn na vlastních webových stránkách www.sance.cz, umožňuje přispěvatelům poukázat libovolnou finanční částku na konkrétní potřebu dítěte, vyrůstající v ústavní péči či v pěstounské rodině.
- Projekt Život rozkvétá v tvých rukou
Od roku 2002 umožňuje nadace talentovaným dětem z dětských domovů z celé České republiky rozvíjet svůj talent prostřednictvím prezentace a prodeji svých výrobků na tzv. Jarmarcích pro šikovné ručičky. Široká veřejnost má přímou možnost zakoupením různých uměleckých a užitých předmětů, podpořit konkrétní dětský domov. Jarmarky se pořádají tradičně v Plzni, Olomouci a Praze.
- Pod křídly ČSA
V rámci projektu pořádaného od roku 2005 se děti v dětských domovech učí prožitkovou formou znalostem anglického jazyka.

Třetí oblastí, které se nadace výrazně věnuje, je podpora informovanosti veřejnosti o nadačních fundraisingových akcích, které vznikají za účelem získat co nejvíce prostředků na řešení problematiky prostřednictvím projektů realizovaných nejen regionálně, ale celorepublikově. Zde se také oficiálně předávají finanční prostředky od partnerů a je zde prostor pro setkání všech nadaci nakloněných stran. Zároveň tím organizace deklaruje svoji konkrétní činnost a transparentně prezentuje hospodaření s finančními prostředky. Poděkování za podporu je tak přímo sdělováno prostřednictvím médií.

Nejvýznamnější fundraisingové akce se logicky opírají o popularitu patronky, ale nelze jim upřít i jistý společenský přínos. Ať už se jedná o pořádání benefičních koncertů (Vánoční regionální koncerty dětí z dětských domovů, Koncert splněných přání, aj.), plesů, benefičních

aukcí (dražby na golfových turnajích, dražba korunky České Miss, apod.) nebo módních přehlídek (30 minut pro život, Grand Prix and Fashion Unite, Fashion for kids „Together for chance“, Fashion for kids 2008.)

6.2.2 Mediální prezentace

Četnost mediálních prezentací je v nadaci pečlivě monitorována. Jak vyplývá z následující uvedené tabulky, prezentace nadace v médiích každým rokem roste.

Tabulka . 2

Srovnání publikovaných informací v médiích	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Inzerce	33	68	124	126	130	210
Rozhovor s patronkou	12	6	12	13	12	24
PR	251	177	270	280	290	298
Celkem	296	251	406	419	430	532

Zdroj: Výroční zprávy nadace za roky 2002 - 2007

Z hlediska významnějšího nárůstu mediální prezentace nadace byl významným rok 2004.

Stalo se tak díky komunikační kampani „Před a Po“, která si vytýčila za cíl ukázat korporacím možnost spojení se s neziskovou organizací a tedy také cestu, jakým způsobem posílit firemní image, a tím získat výhodu ve vnímání organizace oproti konkurenci. Tato kampaň umožnila rozšířit dárcovskou základnu, oslovit nové dárce, partnery a jasně tak deklarovat svoji činnost. Díky kampani se aktivity a činnosti nadace staly srozumitelnější a důvěryhodnější. Podařilo se tak vytvořit

silnou informační platformu zaměřenou na širokou veřejnost a potenciální dárce. (Výroční zpráva, 2004)

Z výše uvedených souvislostí vyplývá, že se nadace cíleně věnuje mediální prezentaci a díky vypracované metodice a pravidelné spolupráci s médii deklaruje svoje poslání a vlastní existenci. Je však otázkou, co by nastalo v případě, kdyby nemohla používat všech těchto prostředků a média by jí nebyla tolik příznivě naplněna. Nejenom pomocí mediálních nástrojů může nadace obhajovat svoji činnost. Například rozsáhlejší podpora vydávání odborných publikací s tematikou problematiky dětí vyrůstající mimo rámec biologické rodiny by mohla být tím vhodným prostředkem.

6.3 Naplňování vlastních cílů a poslání

Aby mohla nadace efektivně plnit své vize a cíle, musí zajistit finanční prostředky na svůj provoz a činnost. Podpora a důvěra veřejnosti nadace je přímo závislá také na tom, jakou výši poskytnutých darů, resp. poskytnutých finančních prostředků, je schopná poskytnout na ty účely, ke kterým se zavázala.

6.3.1 Zdroje financování

Jak vyplývá z analýzy výročních zpráv za rok 1998 až 2007, mezi nejvýznamnější zdroje příjmů nadace patří finanční dary od fyzických a právnických osob. Mezi tyto zdroje se zahrnují jak účelové, neúčelové a hmotné dary, tak také poskytnuté služby.

Jak uvádí Tabulka č. 3, nadační finanční příspěvky se každoročně zvyšují. V žebříčku nadací a nadačních fondů za rok 2007, do kterého se zapojilo 60 nadací a 20 nadačních fondů, se na základě výše objemu poskytnutých nadačních příspěvků umístila nadace na 7. místě (Newsletter 10/2008).

Tabulka . 3

Rok	Celková výše poskytnutých nadačních finančních příspěvků
1998	9 204 546 Kč
1999	7 781 917 Kč
2000	7 881 209 Kč
2001	7 492 008 Kč
2002	14 167 028 Kč
2003	9 950 288 Kč
2004	14 571 760 Kč
2005	9 227 951 Kč
2006	16 709 341 Kč
2007	19 533 666Kč

Zdroj: Výroční zprávy nadace 2002 ó 2007

Dalším významným faktorem úspěšnosti k naplňování cílů a předpokladu nadační činnosti je zejména výše a růst nadačního jmění. (Müller, 2001)

Nadační jmění tvoří tzv. základní kapitál, který nadace používá právě k dosahování svých cílů. Nadační jmění je nedotknutelné a jeho výše určuje míru stability nadace⁸.

Jak je uvedeno v kapitole č. 3. 1 důležitým momentem v historii neziskového sektoru a příležitostí pro jeho rozvoj byl rok 2001, kdy došlo k rozdělení Nadačního investičního fondu. Na základě výběrového řízení obdržela v roce 2002 nadace příspěvek 16 253 000, - Kč. Výnosy

⁸ Největší rozdíl mezi českými nadacemi a nadacemi z vyspělých zemí je právě ve výši nadačního jmění: zatímco nadace ve vyspělých zemích do velké míry uskutečňují svou činnost z výnosů nadačního jmění, nadační jmění českých nadací je pro tento účel nedostatečné. V tuzemských nadacích je tudíž i své činnosti odkázána na dary, které okamžitě erozují dále. (Müller, 2001 a Fórum dárců)

z prostředků Nadačního investičního fondu jsou z 20 % používány na náklady spojené s provozem nadace, 80 % z výnosů je určeno na granty (Výroční zpráva, 2003). Výnosy za rok 2002 byly tak v celkové výši 233 168, - Kč (80% z celkové výše výnosů za rok 2002) použity na projekt Výzkumy v dětských domovech.

Tento projekt, jehož celkový rozpočet činil 465 420, - Kč, byl zaměřen na terénní šetření psychosociálních a materiálních potřeb opuštěných dětí vyrůstajících v zařízeních ústavní výchovy. O konkrétním využití těchto výnosů rozhodla grantová komise nadace v roce 2004. Jak vyplývá z Tabulky č. 4, výše poskytnutých příspěvků vzhledem k předcházejícímu roku vzrostla o 4 621 472 Kč.

Tabulka . 4

Rok	Výše nadačního jmění
1998	500 000 Kč
1999	500 000 Kč
2000	500 000 Kč
2001	500 000 Kč
2002	16 753 000 Kč
2003	26 321 000 Kč
2004	35 889 000 Kč
2005	35 889 000 Kč
2006	37 986 000 Kč
2007	37 986 000 Kč

Zdroj: Výroční zprávy 1998 až 2007

6.3.2 Firemní dárcovství

Mezi nejvýznamnější dárce nadace patří zejména firemní dárce. Rozvoji firemnímu dárcovství se nadace cíleně věnuje od svého počátku. Má k tomu velmi dobré předpoklady. Svojí významnou roli v tomto případě sehrává spojení firemní značky se jménem slavné modelky. Není proto divu, že mezi nejvýznamnější dárce nadace patří právě firemní dárce.

Pokud je firemní dárcovství systémově rozvíjeno a ošetřováno, může být velikým bonusem jak pro nadaci, tak pro samotné firmy. Nadace touto cestou může získat silného dlouhodobého dárce, s jehož dary může na základě smlouvy a po vzájemné dohodě nakládat flexibilněji, než je tomu v případě jiných zdrojů (použit na provozní náklady, apod.). Významnými dárce nadace jsou například České Aeroline, SYNOT Lotto, a.s., Česká spořitelna (resp. Nadace České spořitelny), aj.

V případě nadace došlo navíc ideálním způsobem k nastavení dalšího rozvoje spolupráce. Ve spojení převážně s nadnárodně působícími firmami vzniklo několik fondů, zřízených právě pro naplňování poslání nadace. Takto vzniklé partnerství tvoří pravidelný finanční zdroj nadace a rozvíjí její další potenciál.

V roce 2001 vznikl Fond Oriflame dětem, který od svého počátku předal nadaci částku 9 mil. Kč (Výroční zpráva 2007).

V letech 2005 až 2007 vznikl ING Whole Sale Banking, Accenture fond Nadace Terezy Maxové, fond Maxík společnosti MobilKon (provozovatel mobilních operátorů v ČR) a SPAR FOND Nadace Terezy Maxové firmy SPAR ČOS (provozovatel sítě hypermarketů Interspar v ČR)

V případě součinnosti s bankou ING došlo k významnému propojení nadace a banky samotné. Spolupráce se rozvinula do té podoby, kdy zaměstnanci banky tvoří grantovou komisi a podílí se tak na způsobu, jakým budou nadační příspěvky distribuovány. Za dobu existence fondu bylo přerozděleno téměř 6 mil. Kč. (Výroční zpráva, 2007)

Nadace se tak tímto způsobem podílí na rozvoji firemního dárcovství a posilování společenské odpovědnosti firmy a podniku. Význam společenské odpovědnosti firem popisuje kapitola č. 1.1.

Spojení neziskové organizace se silným firemním dárcem sebou přináší celou řadu výhod. Pokud je způsob, jakým bude firma neziskovou organizaci podporovat jasně definován, je všechno v pořádku. Problém ale nastává v případě, pokud dojde k nepochopení nebo špatnému vysvětlení pojmů sponzoring a dárcovství viz. kapitola č. 4. 8. 1.

V případě nadace je to nasnadě. Mnoho firemních dárců chce spojit své jméno s tváří světové modelky zejména proto, aby zviditelnili svoji značku, a nikoliv proto, aby se podíleli na veřejně prospěšné činnosti organizace. Na začátku vzniku nadace, kdy firemní dárcovství nebylo rozvinuto v takové míře, jako je tomu dnes, docházelo často právě k formám sponzoringu, jak je chápé soukromý sektor.

Některé firmy nepochopily přesný význam pojmu filantropie a jméno i tvář modelky chtěly využít ve prospěch propagace svojí značky. Tímto způsobem by získaly levnou reklamu a v očích veřejnosti se staly společensky odpovědnými. Postupem času se musela nastavit jasná pravidla pro to, kdy může být firma spojována přímo s tváří modelky, aby tím nedocházelo k záměně dárcovství s prvoplánovými marketingovými aktivitami.

Přímá podpora firemních dárců je velikou příležitostí pro rozvoj nadačních neziskových aktivit, ale přesná pravidla spolupráce musejí být předem stanovena, aby došlo k oboustranné spokojenosti tzv. win-win situaci.

6.3.3 Příjemci nadační podpory

Příjemci nadační podpory mohou být fyzické osoby (zejména pěstounské rodiny) a právnické osoby (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, příspěvkové organizace aj.).

Mezi nejčastěji podporovanými subjekty nadace patří právě občanská sdružení a příspěvkové organizace (v tomto případě dětské domovy a kojenecké ústavy).

Vzhledem ke struktuře poskytnutých příspěvků je tvoří převážně příspěvky získané z finančních účelových nebo neúčelových darů. Většinu příjemců nadační podpory tvořily z počátku převážně kojenecké ústavy a dětské domovy. V roce 2000 se tyto organizace staly příjemci celých 83 % všech vynaložených finančních i materiálních prostředků. (Výroční zpráva, 2000). Během dalších let počet těchto podporovaných subjektů postupně klesal. V roce 2003 na 58 % a v roce 2007 na 42 %. (Výroční zpráva, 2003)

Na základě těchto údajů lze sledovat, že některé parametry vlastních cílů za svoji 12 letou historii nadace změnila. Na začátku svého vzniku podporovala nadace převážně kojenecké a dětské domovy. Nadační příspěvky byly použity zejména na materiální zajištění těchto institucí, a reagovaly tak na nedostatek finančních prostředků v této oblasti. Postupem času se však ukázalo, že by nadace neměla své prostředky výhradně směřovat na účely materiální pomoci, ale použít je např. na podporu vzdělávání dětí v ústavní péči nebo poskytnout přímo pěstounským rodinám a jiným formám náhradní rodinné péči.

V tomto ohledu došlo na začátku roku 2009 k zásadní změně z hlediska naplňování cílů a poslání nadace. Zřizovatel nadace a patronka začali každý svým způsobem jinak pojmát činnost organizace a nakonec tak došlo k jejímu rozdělení. Vzhledem ke skutečnosti, že zřizovatelem není samotná patronka a zákon o nadacích a nadačních fondech nepočítá s rozdělením nadace, ale pouze s jejím zánikem, stalo se, že nadace musela změnit svůj název. Vznikly tak dva subjekty,

Nadace táta a máma, která se věnuje zejména náhradní rodinné péči a Nadace Terezy Maxové dětem, poskytující konkrétní pomoc znevýhodněným dětem v ústavní péči. Nadaci Táta a Máma pojí s osobou Terezy Maxové už pouze společná historie.

V současné době je ještě brzy tuto skutečnost hodnotit. Je však s podivem, že česká média rozdělení nadace výrazně nezaznamenala. Lze jen odhadovat, jak by veřejnost reagovat, kdyby došlo k nějakému necitlivému zveřejnění. Jak bylo několikrát zdůrazněno, důvěra a průhlednost aktivit nadace stejně tak jako všech neziskových sektorů je zcela zásadní pro jejich existenci.

Osobnost české topmodelky Terezy Maxové je však natolik známá a pronikla téměř do všech typů médií, že je otázkou, zda tento skutek rozdělení zásadně ovlivní aktivity nadace v očích veřejnosti. Na základě zjištěných údajů stále přetrvává fakt, že zejména ti silní firemní dárci chtějí být se jménem Terezy Maxové i nadále spojováni.

6.4 Vlastní rozvoj organizace

S aktuálním rozdělením organizace úzce souvisí strategie, kterou si nová forma Nadace Terezy Maxové dětem do budoucna zvolí. Pakliže se má organizace vyvíjet a dobře plnit své cíle a poslání, potřebuje pevnou strategii založenou na vhodné organizační struktuře.

Původní Nadace Tereza Maxové se skládala ze tříčlenné správní rady a šesti členného výkonného týmu. Výkonný tým se dále dělil na grantové oddělení, projektový tým a oddělení public relations. Vše ostatní zastával početný tým dobrovolníků, který však nikdy nebyl plánovaně řízen. Zřizovatel zastával částečně funkci ředitele nadace. Ze svého statutu měl jako jediný podpisové právo.

Do roku 2006 řídila nadace své vlastní projekty napřímo. Vzhledem k tomu, že se počet projektů každoročně zvyšoval (v roce 1998 zpravovala tři projekty, v roce 2006 šestnáct projektů, Výroční zpráva 1998 a 2006) a nadace ze zákona nemá zpravovat projekty přímo, ale na

základě grantové žádosti, nadace založila obecně prospěšnou společnost. Tato nová organizace nese název Obecně prospěšná společnost při Nadaci Terezy Maxové (dále jen OPS při NTM). Zřizovatelem je dnes přejmenovaná Nadace Terezy Maxové. Vznikl tak další subjekt, který přesto že nese název patronky, není přímo závislý na grantových nadačních příspěvcích. Naplno se také začalo využívat možné podpory i z dalších významných zdrojů, např. z ESF (Iniciativa Společenství EQUAL).

Jedním z handicapů nadace a někdy kritizovaným jevem bývá skutečnost, že se významně nepodílí na rozvoji vzdělávání oblasti problematiky dětí umístěných v ústavní péči. Svoji činnost a prostředky dle této kritiky z větší míry vyvíjí spíše k materiální podpoře dětí v dětských domovech, což nevede k vlastnímu snižování počtu institucionální výchovy. Tento problém s distribucí finančních prostředků tímto směrem úzce souvisí s firemním dárcovstvím. Firmy nejsou v této problematice znalé (což je z větší míry pochopitelné) a upřednostňují okamžitou podporu, resp. konkrétní, hmatatelné výsledky. Těmito „výsledky“ může být zakoupení hraček dětem, zaplacení zájezdu k moři, apod. Firmy jsou tak přesvědčené, že jimi vynaložené prostředky byly konkrétně využity a navíc tak se v očích veřejnosti získají „kladné body“. Dětem by však více prospěly dlouhodobé aktivity, které sebou nenesou okamžitý efekt, např. podpora vzdělávání, podpora sanace rodiny apod. Obecně ta podpora, která by eliminovala jejich pobyt v ústavní výchově tak zásadní pro jejich psychický vývoj.

V tomto smyslu to může být právě nadace, která má ze svého statutu úspěšnosti příležitost a „moc“ tento účelově, citově zabarvený postoj firem změnit. V současnosti není většina projektů zaměřena takto jednostranně. Chvilí však potrvá, než firmy opustí od lákové a takto prvoplánovité podpory.

7 Závěr

Jak dokazuje růst a rozvoj počtu neziskových organizací, ve společnosti stále sílí potřeba něčeho se zúčastnit, někam patřit a něco měnit. Česká občanská společnost má dobré předpoklady pro to, aby tyto tendence mohly pokračovat i nadále. K tomu, aby mohl být potenciál rozvíjen naplno, je však potřeba provést řadu opatření, která umožní větší občanskou angažovanost.

Svoji velkou úlohu v tomto směru hraje stát se svými zákony, pravidly a kontrolními mechanismy. Neziskový sektor je ve svém vztahu ke státu, jeho těmito činnostmi silně ovlivňován. Jak ukázala historie, bylo to právě politické uspořádání, které v určitém období na několik let omezilo aktivitu neziskových organizací. Ty se v důsledku některých historických rozhodnutí nemohly v dostatečné míře naplno rozvíjet.

Jak ukazuje vývoj, neziskové organizace začínají v mnohých případech nahrazovat činnost státních služeb a v určitých oblastech se se silně profesionalizují. Přesto zastaralý systém vnímání neziskových organizací stále přetrvává. Pozitivní skutečností může být v tomto případě o vymezení pojmu neziskový sektor a nezisková organizace a řešení návrhů zákonů, které mají přímý dopad na činnost těchto subjektů. Významným krokem je v tomto směru vládní schválení koncepce podpory neziskového sektoru, který by měl do roku 2013 zajistit rozvoj sektoru jeho stabilitu. Nejedná se zejména o legislativní změny, daňové zvýhodnění dárců a úlevy neziskovým organizacím, ale i o podporu neziskového sektoru jako svobodného prostoru pro aktivitu občanů.

Bylo by však zavádějící a nepřesné tvrdit, že rozvoj neziskového sektoru je limitován pouze státem z důvodů, které jsou uvedeny výše. Svoji podstatnou roli tu sehrávají samotní občané a veřejnost. I když by stát podnikl veškeré legislativní kroky, které jsou tolik potřebné k posilování neziskového sektoru, bez podpory a důvěry veřejnosti by k žádným zásadním změnám nedošlo.

Jak se ukázalo v praktické části této práce, neziskové organizace by neměly podceňovat styk s veřejností. Měly by naopak v tomto směru posilovat svoje public relations nejen ve vztahu se samotnými dárci. Jen tak mohou stabilně a dlouhodobě plnit svá poslání a cíle. Pakliže neziskové organizace nebudou dostatečně pravdivě informovat širokou veřejnost o svých aktivitách a podporovat dialog, jejich činnost nebude kladně hodnocena a přestane být společností přijímána. Pokud se neziskové organizaci podaří podporu veřejnosti získat, je nutné ji efektivně dále rozvíjet. Lze říci, že pokud se může organizace ve vysoké míře těšit z takové podpory, má zároveň „moc“ změnit některé zavedené společenské postoje vnímání.

Jak uvádí příklad vybrané neziskové organizace, je potřeba zdůraznit komplexní zaměření firemní podpory, která se nebude orientovat pouze na hmotné statky.

V tomto smyslu lze říci, že neziskové organizace drží svůj osud pevně v rukou. Jsou to právě ony, které dokáží v jisté míře „vychovávat“ a „usměrňovat“ jednotlivce i společnost.

8 Soupis bibliografických citací

Bárta, J. *Daňové asignace – přínos, či riziko?* Grantis [online časopis]. 2004, č. 5. [cit. 2009-05-29].

Dostupné z WWW:

<http://neziskovky.cz/cz/fakta/legislativa/aktuality/1567.html>

Bárta, J. *Definice neziskového sektoru: sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005. 52 s. ISBN 8023940570

Bergerová, M., Šedivý, M., Vít, P. *Společenská odpovědnost v malých a středních podnicích v Praze*. 1. vyd. Praha: Neziskovky.cz, 2008. 55 s.

Economic data. *www.economist.com*. [on-line]. 2009 [příst. 2009-06-09] Dostupné z WWW:

<<http://www.economist.com/countries/CzechRepublic/profile.cfm?folder=Profile-Economic%20Data>>

Citizens. *Strengthening Global Civil Society*. Washington: Civicus - World Alliance for Citizen Participation, 1994. 385 s. ISBN 0-9644001-0-3.

Cohen, R. *Watchdog or lapdog?* [online časopis]. Září 2008 [příst. 2009-05-28]

Dostupné z WWW: < <http://www.alliancemagazine.org/node/1431> >

Czech Top 100. *Czechtop100.cz* [online]. 2006 [cit. 2009-06-18].

Dostupné z WWW:

<<http://www.czechtop100.cz/index.php?article=100nejobdivovanejsich-2006>>

Čepelka, O. *Průvodce neziskovým sektorem Evropské unie*. 1. vyd. Liberec: Občanské sdružení Omega, 2003. 135 s. ISBN 80-902376-3-0.

Daňové asignace. *Monitoring kauzy*. Centrum pro výzkum neziskového sektoru [online]. 2009 [cit. 2009-05-13].

Dostupné z WWW:

<<http://www.e-cvns.cz/?stranka=projekty&kauzy=monitoring>>

Deverová, L. *Změny legislativy pro NNO*. *www.slideshare.net*. [online]. 2008 [cit. 2009-04-06].

Dostupné z WWW: <

<http://www.slideshare.net/InnovationTank/zmeny-legislativy>>

Frič, P. *Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky: rozhovory o neziskovém sektoru II.* Praha: AGNES, 2000. 113 s. ISBN 80-902633-6-4.

Good Causes. Lotterygoodcauses.org.uk [online]. 2009 [příst. 2009-06-12].
Dostupné z WWW:
<<http://www.nationallottery.co.uk/player/p/goodcausesandwinners.ftl>>

Hannagan, T. J. *Marketing pro neziskový sektor.* 1. vyd. Praha: Management Press, 1996. 205 s. ISBN 80-85943-07-7.

HLADKÁ, M. *Přehled legislativy pro neziskové organizace.* Centrum výzkumu neziskového sektoru 2009 [online]. 2009 [cit. 2009-06-01]
Dostupné z www:
<http://www.e-cvns.cz/soubory/1Prehled_legislativy-2009.pdf>

Hlavatá, T. *Dárce i nadace by se měly snažit se vzájemně pochopit. Firemní filantropie* [online]. 2007 [cit. 2009-06-01].
Dostupné z WWW: <<http://www.czechdesign.cz/index.php?clanek=1478&lang=1&status=c>>

Hloušek, J., Tichý, J., Wilson B., Štogt, J. *Posilování rozvoje občanské společnosti v regionech České republiky: Sborník dokumentů.* Praha: ICN, 2000. 142 s. ISBN 80-902284.

Informační desky ke kampani "30 dní pro občanský sektor". Praha: Informační centrum neziskových organizací, 2002.

Kishbaugh, G. *The Role of the Fundraiser.* Presentation to Planet Philanthropy [online]. 2008 [příst. 2009-06-11].
Dostupné z WWW: <www.sw-inc.com/staff_present/gk_01.pdf>

Klíč, Z. *Think tank aneb politika jako souboj idejí.* CEVROREVUE [online časopis], Leden 2005, č. 1. 2005 [cit. 2009-05-06].
Dostupné z WWW: <<http://www.cevro.cz/cs/cevrorevue/aktualni-cislo-on-line/2005/1/42199-think-tank-aneb-politika-jako.html>>

Kroupa, J., Štogr, J. *My a oni nebo spolu. Vliv neziskových organizací na rozhodovací procesy v zemích Visegrádu – Česká republika.* www.nett.aid.cz [online]. 2008 [cit. 2009-04-02].
Dostupné z WWW:
<http://nett.aid.cz/admin/documents/sasakawa_cz.pdf>

Marková, H. *Daňové zákony: úplná znění platná k 1. 1. 2008.* 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 208 s. ISBN 978-80-247-2385-3.

Müller, J. *Ekonomické prostředí pro občanský neziskový sektor v ČR*. Brno: Fórum dárců, 2000. 46 s.

Müller, J. *Kapitalizace českých nadací*. 1. vyd. Praha: Fórum dárců, 2002. 39 s. ISBN 80-902965-1-3.

Newsletter. Fórum dárců [online e-news]. 2005, č. 3 [příst. 2009-06-18].
Dostupné z WWW:
<http://www.donorsforum.cz/dokumenty/Newsletter05_03.pdf>

Newsletter. Fórum dárců [online e-news]. 2008, č. 10 [cit. 2009-06-18].
Dostupné z WWW:
<http://www.donorsforum.cz/dokumenty/Newsletter08_10.pdf>

Občanský sektor. *Studie a souvislosti: sborník textů*. 1.vyd. Praha: Fakulta humanitních studií UK, 2002. 214 s. ISBN 80-86511-07-3.

Pehe, J. *Občanská společnost v 90. letech* [on -line]. 2000 [cit.2009-06-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.pehe.cz/clanky/2000/obcanska-spolecnost-v-devadesatych-letech>>

Potůček, M. *Nejen trh: Role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. 188 s.
ISBN 80-85850-26-5.

Potůček, M. *Volba společnosti: Havel versus Klaus* (díl III., str. 186-196). In Havel, Třeštík: *Co daly naše země Evropě a lidstvu*. Praha: ELK, 2000. [online] 2008 [cit. 2009-06-13]
Dostupné z WWW:
<http://www.martinpotucek.cz/index.php?option=com_rubberdoc&view=category&id=40%3Asborniky&Itemid=64&lang=cs>.

Přehled výsledků z provozování loterií a jiných podobných her za roky 2002 – 2008. Ministerstvo financí [online]. 2009 [příst. 2009-05-30].
Dostupné z:
<http://mfcf.cz/cps/rde/xchg/mfcf/xsl/loterie_statistika_47817.html>

Rádce pro neziskové organizace: *Sborník pracovních materiálů moderní školy pro neziskovky*. Olomouc: EPICO, 2001. 212 s.

Rektořík, J. a kol. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2001. 177 s. ISBN 80-86119-41-6.

Rozbor financování nestátních neziskových organizací 2007. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace [online]. 2007 [příst. 2009-06-01].
Dostupné z WWW:
<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/publikace/rozbor-financovani-nestatnich-neziskovych-organizaci-53532/>.

Strečková, Y. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 1998. 214 s. ISBN 80-7226-112-6.

Škarabelová, S. *Daňové asignace*. [online studie]. 2005 [cit. 2009-06-13].
Dostupné z WWW:
<http://www.e-cvns.cz/soubory/Asignace_VSE_Skarabelova.doc>

Škarabelová, S. *Když se řekne nezisková organizace*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 130 s. ISBN 80-210-3031-3.

Škarabelová, S., Janoušková, M., Veselý M. *Dopady čerpání fondů Evropské unie na změny v organizační struktuře nestátních neziskových organizací*. 1. vyd. Brno: Společnost pro studium neziskového sektoru, 2008. 28 s. ISBN 978-80-904150-1-0.

Tisková zpráva Rady vlády pro nestátní neziskové organizace [online]. 2. 6. 2008[příst. 2009-04-23].
Dostupné z WWW: <
<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=35908>>

Training and advocacy. Environment and social development organization [online].2009 [příst.2009-06-22].
Dostupné z WWW:
<<http://www.esdobd.net/training.php>>

TransMONEE. UNICEF. Innocenti Research Centre [online databáze]. 2009 [cit. 2009-06-20].
Dostupné z WWW:
<<http://www.unicef-irc.org/databases/transmonee/>>

Vajdová, T. *Česká občanská společnost 2004: po patnácti letech rozvoje: zpráva z projektu Civicus Civil Society Index pro Českou republiku*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005. 119 s. ISBN 80-7204-379-X.

Vajdová, T. *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice za rok 2004.* [online]. 2003 [příst. 2009-06-06].

Dostupné z WWW:

<<http://www.institutumeni.cz/res/data/002/000331.pdf>>

Výzkum neziskového sektoru 2007. Centrum pro výzkum neziskového sektoru [online]. 2007 [příst. 2009-02-04].

Dostupné z WWW:

<http://www.ecvns.cz/soubory/Vyzkum_neziskoveho_sektoru.pdf>

Výroční zpráva Fóra dárců 2007. Fórum dárců, o.s.

Výroční zprávy Nadace Terezy Maxové za období- 2007.

Nadace Terezy Maxové

Výroční zpráva Sazky 2007. Sazka.cz [online]. 2007 [cit. 2009-04-25]. Dostupné z WWW:

<<http://web-nlb.sazka.cz/Vyrocky/v-zprava-2007/index.html>>

Zpráva o stavu neziskového sektoru v České republice v roce 2003. Informační centrum neziskových organizací [online]. 2003 [příst. 2009-05-28]. Dostupné z WWW:

<http://www.neziskovky.cz/Files/Soubory/neziskovy_sektor_CR/Zprava_o_stavu_NS_2003.pdf>

Zpráva o stavu neziskového sektoru v České republice v roce 2004. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace [online]. 2004 [příst. 2009-05-30].

Dostupné z WWW:

http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/publikace/zprava_o_neziskovem_sektoru.pdf

Zpráva o stavu neziskového sektoru v České republice v roce 2007. Informační centrum neziskových organizací [online]. 2007 [příst. 2009-05-28]. Dostupné z WWW:

<http://www.neziskovky.cz/Files/Soubory/neziskovy_sektor_CR/Zprava_o_stavu_NS_2007.pdf>

Zhodnocení koncepce podpory rozvoje neziskových organizací. Rada vlády pro rozvoj nestátních neziskových organizací [online]. 2008 [cit. 2009-06-13].

Dostupné z WWW:

<<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=36109>>

Žebříček: Firmy daly letos na charitu... Hospodářské noviny. [online deník] 11. 11. 2008 [příst. 2009-06-01]

Dostupné z WWW: < <http://ekonomika.ihned.cz/c1-30174850-zebricek-firmy-daly-letos-na-charitu-750-milionu-nejvic-cez>>

9 Bibliografie

Frič. P. *Politický vývoj ve střední Evropě a jeho dopad na neziskový sektor*. Praha: UK FSV, 2004. 19 s. (Studie CESES ; č. 3).

10 Přílohy

Příloha I - Terminologie neziskového sektoru

V českém jazykovém prostředí se obecně používají termíny „nestátní neziskové organizace“ (z anglického překladu nonprofit nongovernmental organizations, zkratka NGOs), „soukromé neziskové organizace“, „organizace třetího sektoru“, „nevládní organizace“, případně ještě některé další.

Bačuvík (Sborník příspěvků, 2005) tvrdí, že prakticky všechny uvedené termíny jsou v jistém ohledu problematické a jejich používání je někdy zavádějící, protože nedokáží v celé šíři zahrnout podstatu tématu. Termín ne – státní, ne – vládní s sebou nese v komunikační rovině negativní vymezení proti něčemu. Z historie i vlastní zkušenosti je známo, jak dále píše Bačuvík, že negativně vymezení, odmítavé pojmenování už čehokoliv, nemívá zpravidla valnou naději na úspěch.

Důvodem nejednotné terminologie jednotlivých pojmů může být i chybějící historické zakotvení v českém jazyce. Pojetí možných variant pojmenování často také závisí na kontextu, ve kterém je termín používán, a na tom, jaký jeho rys chtějí uživatelé zdůraznit. Ekonomických pojmů – jako je neziskovost, nevýdělečnost se zpravidla používá ve vymezení k sektoru soukromému, resp. podnikatelskému, kdy hlavním cílem není vytvářet zisk a rozdělovat jej mezi vlastníky. Pojmy jako nestátní, nevládní se objevují ve spojitosti k vymezení státního sektoru (Občanský sektor, 2002).

V Evropě i jinde ve světě se používá celá řada názvů, které pojmenovávají neziskový sektor z pozic mimoekonomických. Je ovšem otázka, nakolik je možné je implementovat do českého prostředí s vědomím běžného jazykového úzu. Takovým pojmenováním může být například termín „dobrovolnické organizace“ (voluntary organization),

který, ač běžně v anglofonním prostředí funguje, naráží v našem prostředí na řadu problémů.

Stále častěji užívaným termínem jsou „občanské organizace“, který dobře vystihuje podstatu celé věci – ve smyslu Salamonovy klasifikace (Občanský sektor, 2002). Je zřejmé, že jde o organizace, které vytvářejí občané, tudíž jsou samostatné a nezávislé na státu, dá se také předpokládat neziskovost a v uvedeném kontextu i přítomnost prvku dobrovolnosti.

V současné době patří k častě užívaným pojmům v odborné diskuzi termín „občanský sektor“, který je zjevně širší než „nestátní neziskový sektor“ a na druhou stranu užší než „neziskový sektor“. K hojně používanému, hovorovému výrazu patří také termín „neziskovky“, který se veřejností uchytil (některé je použily i ve svém názvu, např. Neziskovky, o.p.s.).

Je důležité tyto pojmy přesně pojmenovat se vším, co obsahují, aby nedocházelo ke špatnému výkladu a zároveň se jeví jako nevhodné zavádět termíny zcela nové.

Příloha II – Statistická tabulka počtu neziskových organizací

Nestátní neziskové organizace	Občanská sdružení	Nadace	Nadační fondy	Obecně prospěšné společnosti	Evidované právnické osoby	Organizační jednotky sdružení
1990	3 879					
1991	9 366					
1992	prosinec	prosinec				
	15 393	1 551				
1993	prosinec	prosinec				
	21 694	2 768				
1994	prosinec	prosinec				
	24 978	3 800				
1995	prosinec	listopad				
	26 814	4 253				
1996	březen	březen		březen		
	27 807	4 392		*1		
1997	březen	prosinec		březen		
	30 297	5 238		52		
1998	listopad	listopad	listopad	listopad		
	36 046	**55	**71	129		
1999	léto/podzim	prosinec	prosinec	prosinec		
	38 072	272	695	560		
2000	květen	květen	květen	květen		
	42 302	282	735	557		
2001	listopad	listopad	listopad	listopad		
	47 101	299	784	701		
2002	říjen	říjen	říjen	říjen	říjen	říjen
	49 108	330	825	762	4 785	30 547
2003	listopad	listopad	listopad	listopad	listopad	listopad
	50 997	350	859	884	4 946	31 509
2004	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec
	53 306	362	898	1 038	4 927	32 020
2005	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec
	54 963	368	925	1 158	4 605	33 178
2006	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec
	58 347	380	992	1 317	4 464	28 868
2007	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec
	61 802	390	1048	1 486	4 446	29 378
2008	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec
	65 386	411	1095	1 658	4 399	29 752

Zdroj: P evzato z p ehledu, který na svých stránkách uvádí Informa ní centrum neziskových organizací. Údaje jsou shromafld ny na základ podklad eského statistického ú adu.

Evidenční list knihovny

Diplomové/bakalářské práce
se půjčují pouze prezenčně!

UŽIVATEL

potvrzuje svým podpisem, že pokud tuto diplomovou práci

Limanová, K: Příležitosti a ohrožení rozvoje neziskových organizací
využije ve svém textu, uvede ji v seznamu literatury a bude ji řádně citovat jako
jakýkoliv jiný pramen.

Jméno uživatele, bydliště	Katedra (pracoviště)	Název textu, v němž bude práce využita	Datum, podpis

Pokračování evidenčního listu knihovny

Jméno uživatele, bydliště	Katedra (pracoviště)	Název textu, v němž bude práce využita	Datum, podpis

Pokračování evidenčního listu knihovny

Jméno uživatele, bydliště	Katedra (pracoviště)	Název textu, v němž bude práce využita	Datum, podpis

Pokračování evidenčního listu knihovny

Jméno uživatele, bydliště	Katedra (pracoviště)	Název textu, v němž bude práce využita	Datum, podpis